

PATVIRTINTA

Mažeikių r. Sedos darželio direktoriaus
2016-09-01 įsakymu Nr. V1-27

MAŽEIKIŲ R. SEDOS DARŽELIS
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA
1,5 – 6 METŲ VAIKAMS

Seda, 2016

Programą atnaujino:

Vadovės:

Rasa Milieškienė, Mažeikių r. Sedos darželio direktorės pavaduotoja ugdymui;

Viktė Noreikė, Mažeikių r. Sedos darželio auklėtoja;

Narės:

Zinaida Sakalauskiene, Mažeikių r. Sedos darželio vyr. auklėtoja;

Gražina Aušinskienė, Mažeikių r. Sedos darželio vyr. auklėtoja;

Audra Sakalauskaitė, Mažeikių r. Sedos darželio auklėtoja;

Viktorija Garalytė, Mažeikių r. Sedos darželio auklėtoja;

Irena Monstavičienė, Mažeikių r. Sedos darželio priešmokyklinio ugdymo pedagogė metodininkė;

Astra Stonkuvienė, Mažeikių r. Sedos darželio priešmokyklinio ugdymo vyresnioji pedagogė;

Ikimokyklinio ugdymo programa

Patvirtinta Mažeikių r. Sedos darželio direktoriaus

2007-06-28 įsakymu Nr. V1-24

TURINYS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS	4
1. 1. INFORMACIJA APIE ĮSTAIGĄ	4
1. 2. ĮSTAIGOS SAVITUMAS	5
1. 3. VAIKAI IR JŲ POREIKIAI	5
1. 4. TĖVŲ (GLOBĖJŲ) IR VIETOS BENDRUOMENĖS POREIKIAI	6
1. 5. PEDAGOGAI IR JŲ PASIRENGIMAS	7
1. 6. DARŽELIO FILOSOFIJA IR TEISĖ	7
II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI	8
III. UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI	10
IV. UGDYMO(SI) TURINYS	11
V. UGDYMO METODAI IR PRIEMONĖS	65
AKTYVIEJI UGDYMO BŪDAI	65
UGDOMOJI APLINKA	66
VI. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS	68
VII. NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI	70

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Ikimokyklinio ugdymo programos paskirtis. Programa orientuota į ankstyvojo ir ikimokyklinio amžiaus vaikų galimybes ir jų augimą ir skirta 1,5 - 6 m. vaikų ugdymui. Ikimokyklinio ugdymo programa parengta remiantis „Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu“, „Metodinėmis rekomendacijomis ikimokyklinio ugdymo programai rengti“ ir yra orientuota į ugdymo tęstinumą priešmokyklinėje grupėje. Programa nuolat atnaujinama, tobulinama atsižvelgiant į vaiko poreikių kaitą, tėvų lūkesčius ir pageidavimus, pedagogų pastebėjimus ir rekomendacijas.

1. 1. Informacija apie įstaigą

Švietimo teikėjas : Mažeikių rajono savivaldybė.

Švietimo teikėjo duomenys: Mažeikių r. Sedos darželis – savivaldybės biudžetinė įstaiga.

Darželio įsteigimo data: Darželio tarybos sprendimu darželio įsteigimo data laikyti 1949-09-01. Dabartinėse patalpose darželis savo veiklą pradėjo 1978-08-01.

Ugdymo kalba: lietuvių.

Darželio adresas: V. Gadono g. 3A., Sedos seniūnija, LT-89379, Mažeikių r.

Telefonas: 8 (443) 46338

El. Paštas: sedosdarzelis@gmail.com

Įstaigos pagrindinė veikla: švietimas, ikimokyklinis ir priešmokyklinis vaikų ugdymas, remiantis LR Švietimo įstatymu, LR Konstitucija, Vaikų teisių konvencija, Vaiko gerovės politikos koncepcija.

Mažeikių r. Sedos darželio vadovai turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Direktorė turi II vadybinę kategoriją. Darželyje dirba ikimokyklinio ugdymo ir priešmokyklinio ugdymo pedagogai, kūno kultūros pedagogas, logopedas, socialinis pedagogas, psichologas, muzikos pedagogas. Tai kvalifikuoti specialistai, suvokiantys savo misiją – būti vaiko pagalbininku, patarėju, padedančiu jam augti, bręsti, skleistis, tobulėti; besistengiančiu pažinti kiekvieno vaiko individualybę, pasirinkti ir taikyti tinkamas ugdymo strategijas, gebėti sukurti grupėje psichologiškai saugią atmosferą, matyti vaikų ugdymo perspektyvą, profesionaliai organizuoti ugdymo ir ugdymosi procesą, palaikyti ir stiprinti vaiko galias, tinkamai vertinti jo pasiekimus bei daromą pažangą.

Darželyje veikia 6 mišraus amžiaus vaikų grupės: (1,5 – 2m.), (2 – 4m.), (4 – 5m.), (4 val. buvimo, 2 - 5 m.), dvi priešmokyklinės (6 m.). Grupėse ugdoma (si) 15 – 20 vaikų. Vyrauja šeimyninės grupės.

Darželis dirba 10,5 val. (7.00 – 17.30). Veikia budinti grupė- (7.00 – 19.00).

1. 2. Įstaigos savitumas

Vizija

Universali, šiuolaikinė švietimo įstaiga, teikianti socialines-educacines paslaugas vaikui, jo šeimai, tradicijų ir papročių puoselėjimu prisidedanti prie bendros kultūros plėtos Sedos miestelyje.

Misija

- Siekti sudaryti kiekvienam vaikui patrauklią ugdymosi aplinką.
- Plėtoti vaiko individualius gebėjimus ir kompetencijas taip, jog, pasiekęs mokyklinę brandą, jis sėkmingai tobulėtų toliau ir būtų besimokančiu, besidominčiu, aktyviu visuomenės nariu.
- Užtikrinti, kad būtų įgyvendintos valstybės ir steigėjo deleguotos funkcijos ir įgyvendinti švietimo prioritetai neformaliojo ugdymo sistemoje, sudarant galimybes laisvos, kritiškai mąstančios ir atsakingos asmenybės vystymuisi.
- Puoselėti tautinį identitetą, saugoti tautos tradicijas, etninį unikalumą.

Darželis – vienintelė ikimokyklinė įstaiga Sedoje, teikianti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugą miestelio ir aplinkinių kaimų gyventojams.

Nuo 2012 m. darželyje veikia „*Pamainomis dirbančios IU grupės modelis, orientuotas į kaimo vaikus, į darbą su vaikais ir tėvais iš socialinės atskirties šeimų*“. Siekiame suteikti vaikams iš socialinės rizikos šeimų galimybę gauti kompleksinę švietimo pagalbą, integruotis į vaikų grupes, atrasti savo pomėgius, išreikšti savo gebėjimus.

Sedos darželis puoselėja žemaitiškas tradicijas, papročius, gražią tarmę. Puoselėja tradicines kultūros vertybes, siekia išugdyti būsimą tautos kultūros saugotoją ir kūrėją. Pratina vaikus aktyviai dalyvauti Sedos miestelio kultūriniame gyvenime. Darželyje organizuojamos įvairios šventės, pramogos, talkos, akcijos, rengiami projektai.

1. 3. Vaikai ir jų poreikiai

Darželyje tenkinami individualūs emociniai, pažinimo, komunikavimo, judėjimo poreikiai. Vaikams sudarytos sąlygos žaisti, kurti, eksperimentuoti.

Kiekvienas vaikas – unikali asmenybė, kuri geriausiai vystosi tada, kai pati renkasi kaupimo būdą. Todėl kiekvienam vaikui suteikiama pasirinkimo laisvė. Jis turi galimybę rinktis veiklą pagal savo

poreikius, interesus bei nuotaiką. Vaikystė - tai laikas, kai padedami pagrindai gyvenimo meilei ir mokymuisi tobulumo, troškimui ir atsparumui gyvenimo negandoms, visų gyvybių pagarbai, prisiminti, pratęsti mūsų senolių kultūrą, papročius, norui dalintis ir padėti kitiems. Tai laikotarpis, kuriame itin ryškus natūralus žmogaus siekis būti laisvam ir savarankiškam savo mintimis, veiksmais, jausmais. Vaikas pasaulį pažįsta kaip naują ir jį atranda keisdamas, todėl vaikystės aplinkoje mes visi esame svarbūs, kuriame, gyvename ir žaidžiame kartu.

Darželyje labai svarbu išmokti žaisti. Tai svarbiausias „mokslas“ šiame amžiuje. Vaikai pasižymi lakia vaizduote, magišku, simboliniu mąstymu, linkę fantazuoti, stebėti, tyrinėti, kurti, „išžaisti“ įvairias situacijas, kartu ir modeliuoti, eksperimentuoti, repetuoti įvairius vaidmenis.

Skatinamas aktyvus vaiko dalyvavimas visose veiklose, palaikoma jo iniciatyva, išklausoma vaiko nuomone. Tėvai ir pedagogai turi saugoti savitos vaikystės vertybes, puoselėti asmens unikalumą ir jo norą tobulėti.

Darželyje laikomasi konfidencialumo bendraujant su vaiku ir jo artimaisiais. Ypatingas dėmesys skiriamas vaikui, jo emociniam komfortui ir psichologinei adaptacijai. Ugdymo programa orientuota į vaiko poreikių tenkinimą, jų plėtojimą, konkrečiam amžiaus tarpsniui svarbių gebėjimų nuoseklų ugdymą.

Daugelis darželį lankančių vaikų gyvena sunkiai besiverčiančiose šeimose ir socialinės rizikos šeimose. Šiems vaikams skiriamas ypatingas dėmesys, teikiama visapusiška pedagogų ir specialistų pagalba, glaudžiai bendradarbiaujama ir dirbama su tėvais, siekiant mažinti socialinę šeimų atskirtį.

1. 4. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

Didelis dėmesys skiriamas ugdytinių šeimos pažinimui, tėvų nuostatų, lūkesčių ir poreikių tenkinimui. Tėvai skatinami dalyvauti vaikų ugdymo(si) procese.

Tėvai (globėjai) pripažįstami tiesioginiais ugdymo proceso dalyviais, drauge su pedagogais sprendžiantys vaiko ugdymo turinio, rezultatų vertinimo klausimus. Ugdytinių tėvams (globėjams) organizuojama švietimo pagalba, kuri vykdoma taikant įvairias bendradarbiavimo su šeima formas įstaigoje. Įstaigoje tėvams (globėjams), namuose auginantiems ikimokyklinio ar priešmokyklinio amžiaus vaikus, gali būti teikiama konsultacinė pagalba.

Tėvams organizuojami susirinkimai, bendri renginiai, individualūs pokalbiai, bendros ekskursijos, išvykos, atvirų durų dienos .

Palaikomas glaudus ryšys su vietos bendruomene. Vaikai dalyvauja koncertuose, parodose, šventėse ir kt. Bendradarbiaujame su Sedos Vytauto Mačernio gimnazija, Sedos kultūros centru, Mažeikių V. Klovos Muzikos mokyklos Sedos filialu, Sedos seniūnija, miestelio biblioteka.

Sukurtas įstaigos internetinis tinklapis (<http://www.sedosdarzelis.lt/>) padeda informuoti ir šviesti ugdytinių tėvus, bendruomenę, visuomenę.

1. 5. Pedagogai ir jų pasirengimas

Įstaigoje dirba kompetentingi, kvalifikuoti pedagogai, kurie tobulinasi ir siekia aukštesnės kvalifikacijos. Ypatingas dėmesys skiriamas savišvietai, savianalizei, profesiniam bendravimui bei nuolatiniam ugdymuisi. Pagrindinė darželio pozicija – ugdymo procesas.

Darželis stengiasi teikti kokybiškas ugdymo paslaugas, siekiant vaiko brandumo mokyklai, skatina pedagogų profesinį tobulėjimą atitinkantį ugdymo technologijas reikalingas profesinei karjerai, plečia ryšius su sociokultūrine aplinka, vertina ir įsivertina veiklos pokyčius, siekia būti atvira visuomenei.

Pedagogai gerbia vaiką kaip individualybę, priimti jį tokį, koks jis yra. Įtraukia vaikus į veiklą gera idėja, tema, problema, žaislais ir priemonėmis. Jaučia vaikui pagarbą, mandagumą, tolerantiškumą, meilę ir šilumą.

Auklėtojos nori, kad vaikai užaugtų dorais, sąžiningais, sveikais, sumaniais, kūrybingais, aktyviais, dirbančiais savo bendruomenės labui, žinančiais savo krašto istoriją, piliečiais.

Atlikus įvertinimą ir tėvų sutikimu vaikams teikiama logopedo, socialinio pedagogo, psichologo pagalba.

1. 6. Darželio filosofija ir teisė

Darželio filosofija remiasi *humanistine psichologijos, progresyvinės ugdymo filosofijos ir ekologinės raidos teorijomis*.

Humanistine psichologijos pagrindinis bruožas - tai požiūris į žmogaus prigimtį. Norint vaiką ugdyti - pirmiausia reikia jį pažinti, padėti pažinti save, kurti teigiamą savęs vertinimą, nuolatinį džiaugsmo, pasisekimo pojūtį. Humanistinis ugdymas remiasi žmogiškomis vertybėmis: laisve, kūryba, gėriu, grožiu, tiesa, saviraiška ir kt. vertybėmis.

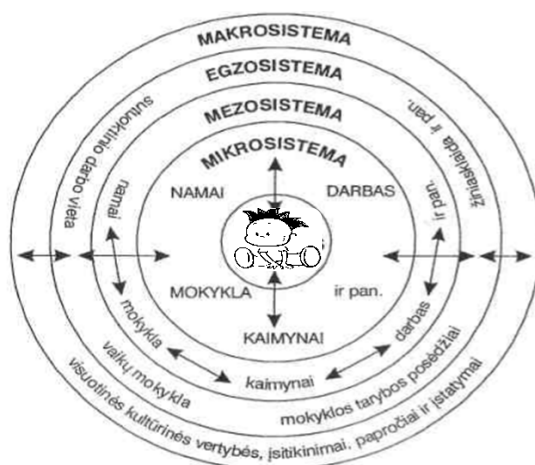
Progresyvinė ugdymo filosofija remiasi šiais principais:

- laisvės principu (ugdytiniams sudaromos sąlygos laisvai vystytis).
- individualios patirties (sistemu su savo polinkių ir interesų tikrinimu).

- eksperimentavimo principu (mokymo pagrindą sudaro reali tikrovė, jos vidiniai ir išoriniai prieštaravimai).
- pedagoginio konsultavimo (ugdytojas – ugdymo proceso organizatorius ir patarėjas).
- rėmimosi šeima principu (tiesioginis tėvų dalyvavimas ugdymo procese, drauge su ugdytojais spręsti, ko reikia jų vaikui ir kaip vertinti ugdymo rezultatus).

Remiantis *ekologine raidos teorija*, žmogaus raida vyksta įvairių kontekstų sąveikoje :

- Tiesioginės ir ankstyviausios įtakos iš šeimos, mokyklos, religinių institucijų, vaiko bendraamžių grupės ir jų tarpusavio sąveika
- Tiesioginės įtakos iš kaimynystės, bendruomenės, socialinių institucijų ir kultūrinės aplinkos ir jų tarpusavio sąveika
- Pokyčiai regione, globaliniai pokyčiai ir jų tarpusavio sąveika

1 pav. Topologinis aplinkos modelis: Broenbrennerio ekologinių sistemų teorijos aplinkos lygių diagrama (Lemme, 2003).

Ši programa skirta visiems darželio bendruomenės nariams: vadovams, pedagogams, darbuotojams, tėvams, ikimokyklinės įstaigos pedagogams, kurie atsižvelgdami į vaiko poreikius lanksčiai taiko ugdymo programą, diferencijuoja ir individualizuoja ją, atsižvelgiant į vaiko amžių, jo gebėjimus..

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Tautiškumo

- Gaivinamos ir puoselėjamos etnokultūrinės vertybės.
- Ugdoma ištikimybė gimtajam kraštui, žemaičių papročiams, kalbai, vietinėms tradicijoms.

Demokratiškumo

- Vaikui suteikiama pasirinkimo laisvė. Vaikas turi galimybę rinktis veiklą pagal savo poreikius, interesus, galimybes, nuotaiką.
- Siekiama lygiavertės vaiko ir suaugusiojo partnerystės, kai aktyvus vaikas ir ugdytojas.
- Plėtojama tėvų ir pedagogų partnerystė.

Nuolatinio atsinaujinimo

- Ugdytas atviras visiems, priimančias naujoves, išsaugantis dorovės normas bei tautiškumo branduolį.
- Ugdymo turinys nuolat atnaujinamas, derinant su ugdymo tikslais ir uždaviniais.

Nuoseklumo

- Vaikas vedamas nuo artimų (šeimos, namų, aplinkos, gimtosios vietovės, gamtos) prie tolimų reiškinų (vietovės, tėviškės, gamtinės, daiktinės bei istorinės aplinkos, pasaulio ir kt.) pažinimo.
- Siekiama, kad vaikas darniai pereitų nuo ugdymosi šeimoje prie ankstyvojo, ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo.

Humaniškumo

- Vaikas gerbiamas kaip asmenybė (vaikas turi turėti teisę būti skirtingas).
- Siekiama sudaryti sąlygas elgtis, gyventi pagal prigimtį bei asmeninę patirtį.
- Vertinamas ir gerbiamas šeimos vaidmuo vaikų ugdyme.

Prieinamumo

- Ugdymo turinį lanksčiai taikyti, atsižvelgiant į individualius vaiko poreikius, pritaikytus skirtingose sąlygose augusiam vaikui.

Individualizavimo

- Organizuojant ugdomąjį procesą atsižvelgti į kiekvieno vaiko amžiaus ypatumus, temperamentą, charakterį, savijautą, nuotaiką. Individualiai - pagal kiekvieno vaiko sugebėjimus, patirtį, norą.

Kontekstualumo

- Ugdymo turinys glaudžiai siejamas su artimiausia vaiko aplinka, socialiniais, kultūriniais jos pokyčiais; siekiama, kad vaiko ugdymo patirtys jam būtų prasmingos, aktualios ir įdomios.

Sąveikos

- Ugdymas grindžiamas visų šių proceso dalyvių – vaiko, tėvų (globėjų), ikimokyklinio ugdymo pedagogų, mokytojų, dirbančių pagal ikimokyklinio ugdymo programą ir kitų asmenų dalyvaujančių, vykdančių ikimokyklinio ugdymo programą, sąveiką (keičiantis informacija ir nuomonėmis, įžvalgomis, dalijantis patirtimi, keliant klausimus ir kartu ieškant atsakymų).

III. PROGRAMOS UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Ikimokyklinio ugdymo programos tikslas - atsižvelgiant vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniniais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies, savo krašto pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Ikimokyklinio ugdymo programos uždaviniai.

- Kurti saugią, palankią, ugdymąsi skatinančią aplinką;
- Stiprinti partnerystę su tėvais;
- Užtikrinti ankstyvojo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo tęstinumą;
- Sudaryti sąlygas ypatingai vaikų veiklai – žaidimui.
- Siekti, kad vaikai:
  - Plėtotų individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, pažintų ir išreikštų save;
  - Pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiais ir vaikais, mokytųsi spręsti kasdienes problemas, atsižvelgti į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes;
  - Aktyviai dalyvautų ir kūrybiškai išreikštų save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime;
  - Mokytųsi pažinti ir veikti: žaistų, keltų klausimus, tyrinėtų, rinktųsi veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ko išmoko, numatytų tolesnės veiklos žingsnius;
  - Puoselėtų žemaičių tradicijas, kalbą, papročius, ištikimybę gimtajam kraštui, atgavintų tradicines vietinės bendruomenės vertybes;

IV. UGDYMO(SI) TURINYS

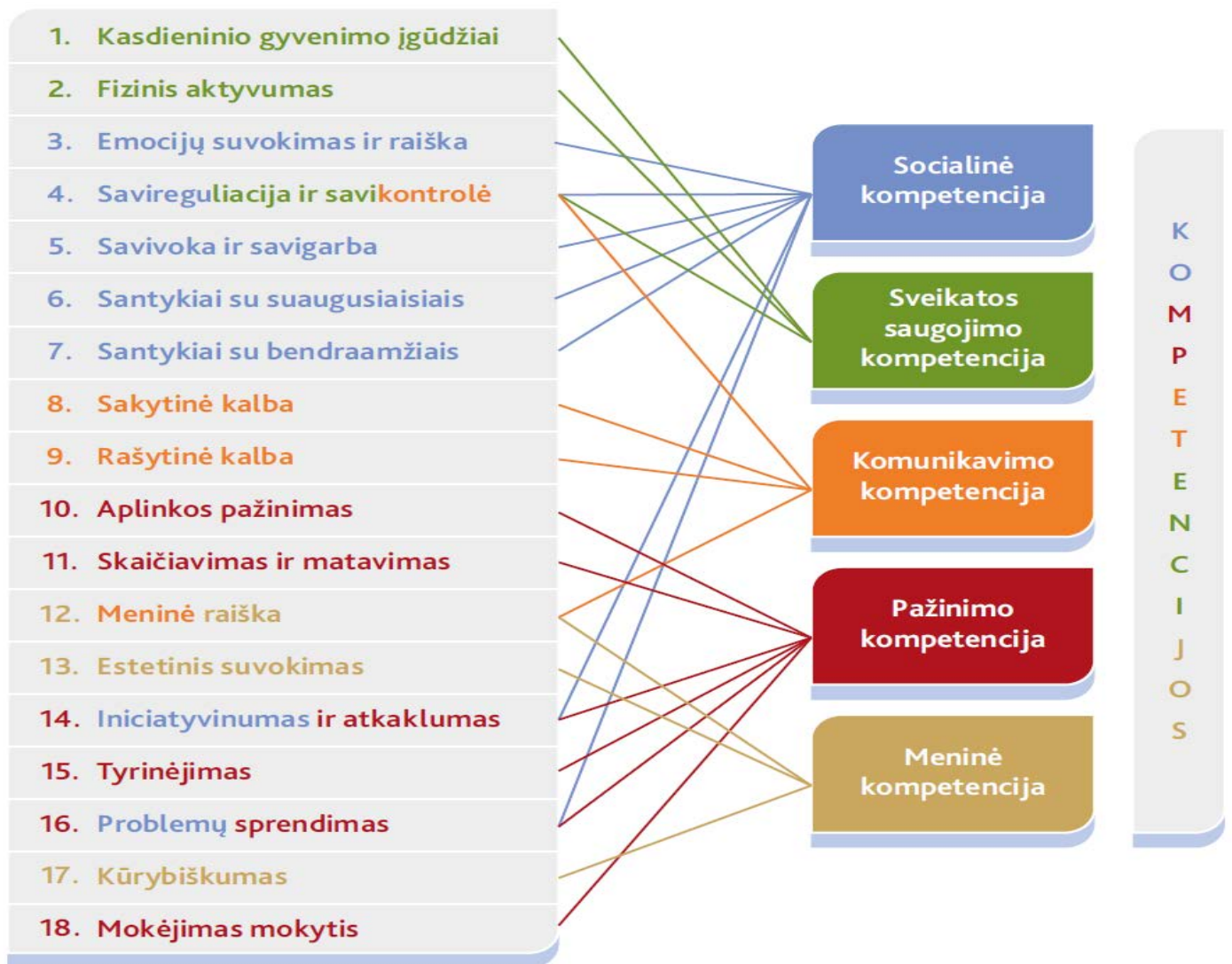
Įstaigoje vaiko ugdymas nukreiptas:

- *Įstaigoje kuriama visiems vaikams draugiška, atvira, emociškai saugi ikimokyklinio ugdymo, o ne mokymo įstaiga.* Kasdieninis vaikų gyvenimas įstaigoje pripažįstamas kaip neatsiejama ugdymo turinio dalis. Jis pritaikytas vaikui, turiningas, įdomus, grindžiamas pozityviu bendravimu ir bendradarbiavimu.
- *Vaiko ugdymasis patirtimi.* Ikimokyklinio amžiaus vaikai geriausiai ugdomsi patys būdami aktyvūs – tyrinėdami, darydami, eksperimentuodami, sprenddami problemas ir kt.
- *Ugdymas vyksta išnaudojant visas galimybes – vaikas ugdomas realiame, virtualiame pasaulyje, įstaigoje ir už jos ribų.* Vaikams sudaromos sąlygos dalyvauti realiame gyvenime – gaminti, švęsti gimtadienius, rūšiuoti šiukšles, naudotis skaitmeninėmis technologijomis.
- *Žinių gilinimas, keičiančias vaiko nuostatas, mąstymą ir elgesį.* Vaikas pats ieško informacijos, klausia, aiškinasi priežastis, įvairiai panaudoja turimas žinias, kurias giliau suprasdamas aplinkos reiškinius, išvelgdamas skirtingo elgesio pasekmes.
- *Ugdymas pritaikomas kiekvienam pagal jo patirtį, poreikius, galimybes.* Atsižvelgiama į vaiko pasiekimus, mokymosi stilių, gabumus. Sukuriama tokia aplinka, kurioje yra priemonių atitinkančių jo individualius poreikius.
- *Grupinis darbas – tolerancija, bendruomeniškumas, socialinis jautrumas.* Vaikai kartu kuria grupinius darbus, bendrauja ir bendradarbiauja, rūpinasi mažesniais, dalijasi žaislais

Ikimokyklinio ugdymo turinį sudaro tai, ką, kaip ir kokioje aplinkoje vaikas ugdomsi, kaip vertinami jo pasiekimai ir pažanga. Ikimokyklinio ugdymo programa apima visus minėtus komponentus.

Veiksmingas ikimokyklinis ugdymasis yra orientuotas į svarbiausią pasiekimą – vaiko asmenybės brandinimą, taip pat į sėkmingą jo ugdymosi pažangą ir gerus pasiekimus visose 18 pasiekimų sričių. Visos aštuoniolika sričių yra jungiamos į kompetencijas:

- socialinė kompetencija
- sveikatos saugojimo kompetencija
- komunikavimo kompetencija
- pažinimo kompetencija
- meninė kompetencija

2 pav. Vaiko pasiekimų jungimas į kompetencijas

Ikimokyklinės programos vaikų ugdymo turinyje išskiriami vaiko gebėjimai, kuriuos turėtų įgyti 2–3 m. vaikas (ankstyvasis amžius) ir 4–6 m. vaikas (ikimokyklinis amžius). Taip pat programoje išskirti brandesnių vaikų ugdymosi gebėjimai ir kiti vaikų pasiekimai, kurie integruojami į visas ugdymosi sritis. Išskirti gebėjimai padės pedagogams įvertinti individualią vaikų pažangą.

Vaikų pasiekimų sričių tęstinumą garantuoja Priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa, kurioje numatomas vaiko ugdymas pagal penkias kompetencijas: socialinė, pažinimo, komunikavimo, sveikatos saugojimo, meninė.

Socialinė kompetencija

1. Skatinti domėjimąsi savimi ir aplinkiniais, pajusti pasitikėjimą savimi, savo gebėjimais, sėkme.
2. Pradėti domėtis ir suvokti savąjį „aš“.
3. Pratinti bendrauti su suaugusiais ir vaikais, pajusti pagarbą šalia esantiems žmonėms, nusiteikti kultūringai bendrauti su draugais, kaimynais, pedagogais;
4. Gilinti supratimą apie šeimą ir jos svarbumą žmogui;
5. Skatinti vaiko savarankiškumą, susitelkimą veiklai, ugdyti savikontrolės įgūdžius;
6. Sudaryti palankias sąlygas grupėje vaiko savarankiškumui ir saviraiškai reikštis.
7. Susigyventi su socialine aplinka, gamta, saugoti ir tvarkyti aplinką, pajusti, kad turi gimtinę, Tėvynę.

Emocijų suvokimas ir raiška

Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandesniems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu (nuo silpno nepatenkinto niurzgėjimo iki garsaus rėkimo). ➤ Emocijos pastovesnės, tačiau dar būdinga greita nuotaikų kaita. ➤ Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas. Pradedama vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pradedama atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. ➤ Pradedama vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. ➤ Pastebi kitų žmonių emocijas ir į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdes). ➤ Pradedama suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo. ➤ Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaiką, kurio į žaidimą nepriėmė kiti). ➤ Pradedama kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis. ➤ Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir geranoriškai stengiasi jam padėti. ➤ Pradedama kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Atpažįsta ir įvardija savo ir kitų emocijas, bando į juos atsiliepti (paguosti, užjausti, susitaikyti, atsižvelgti į kito norus). ➤ Numato, kaip jaustųsi pats ar kitas įvairiose situacijose.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

Ankstyvasis amžius

- Atpažįsta emocijas iš paveikslėlių (piktas, liūdnas, linksmas) bei geba jas parodyti veido mimika.
- Didaktinis žaidimas „Žodelį tariu, šypsenėlę

Ikimokyklinis amžius

- Kūno išraiškomis vaizduoja jausmus.
- Priskiria nuotaikas sau „Kaip šiandien jaučiuosi?“.
- Klausosi balso intonacijų ir priskiria joms nuotaikas (linksmas, liūdnas, piktas, ir

skiriu“.	kt.). ➤ Emocijų išraiška muzikos pagalba (linksma, žaisminga muzika; tyli, rami muzika).
----------	---

Savireguliacija ir savikontrolė

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandesniems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. ➤ Pats ieško nusiramino: apsikabina minkštą žaislą arba čiulpia čiulptuką, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių. ➤ Pradedą valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinantį suaugusį. ➤ Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį. ➤ Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. ➤ Bando laikytis suaugusiojo prašymo ir susitarimo. Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. ➤ Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais. ➤ Vis dažniau jausmus išreiškia žodžiais ir mimika, o ne veiksmais. ➤ Ramioje situacijoje sugalvoja kelis sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes. ➤ Retkarčiais primenamas tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisyklės ir bando jų laikytis be suaugusiojo pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pats taiko įvairesnius nusiramino, atsipalaidavimo būdus (pastovi prie akvariumo su žuvytėmis, klauso pasakos naudodamasis ausinėmis ir kt.). ➤ Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių. ➤ Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. ➤ Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ilgesnį laiką sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai – siekia rezultato. ➤ Supranta taisyklių, susitarimų prasmę. ➤ Atsiranda savitvarkos, savitvarkos pradmenys. ➤ Ieško pagalbos stresinėje situacijoje (susijaudinęs, išsigandęs ir pan.).

būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.). ➤ Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.				
---	--	--	--	--

Vaiko veiksėnų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

Ankstyvasis amžius ➤ Žaidžia žaidimą „Diena – naktis“. ➤ Glosto, guodžia draugą kai jam liūdna. ➤ Dalyvauja įvairiose pogrupinėse veiklose (muzikinis ugdymas, sporto užsiėmimai, šventės). ➤ Žaidimai mažinantys vaikų psichologinę įtampą („Saulutė ir debesėlis“, „Pasilepinimo akimirka“ ir kt.).	Ikimokyklinis amžius ➤ Kartu su auklėtoja kuria grupės elgesio taisykles. ➤ Dalyvauja įvairiose valandėlėse skatinančiose grupinę veiklą (pyrago kepimas, salotų gaminimas, ir kt.). ➤ „Draugystės traukinys“ kartu kuria grupės traukinį su gražiais žodžiais. ➤ Sprendžia probleminius klausimus apie grupėje kylančius konfliktus.
--	--

Savivoka ir savigarba

Vertybėnė nuostata. Save vertina teigiamai.

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandesniems</i>
➤ Turi savo kūno išorės vaizdinius – atpažįsta neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis. ➤ Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats,	➤ Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo palaikymo, pagyrimo.	➤ Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė).	➤ Vis geriau suvokia savo jausmus, norus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam. ➤ Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių,	➤ Pasitiki savimi ir savo gebėjimais. ➤ Priskiria save giminei (tetos, seneliai, pusseserės). ➤ Mokosi saugoti savo privatumą. ➤ Pradedą suprasti, kas nuo jo norų ir pastangų nepriklauso.

<p>išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia to daryti.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. ➤ Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus. ➤ Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų. 	<p>jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Save apibūdina nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę. 	
--	--	--	--	--

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

<p>Ankstyvasis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaidžia savo rankytėmis, susitelkdamas patiriamiesiems pojūčiams, liečia kitų plaukus, ausį, nosį, akis. ➤ Pamatęs ateinančią mamą šypsosi, tiesia rankas. ➤ Žaisti su vaiku žaidimus, judinant rankeles, kojeles, liečiant nosytę, nugarytę ir pan. ➤ Pasako savo vardą. Tarp kitų žaislų atpažįsta savo žaislą, jį parodo. ➤ Žaidžia žaidimus „Mano – tavo“, „Mano kūnas“. 	<p>Ikimokyklinis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Supranta ir geba paaiškinti ką jaučia nuskriaustas bendraamžis. ➤ Geba papasakoti auklėtojai ką veikė per išieigines dienas. ➤ Veiklos tyrinėjimams „Mano kūnas, pomėgiai, norai, gebėjimai praityje, dabar, ateityje“. ➤ Klausosi lietuvių liaudies pasakų, kuriose aiškiai skirias gėris-blogis. ➤ Žaidžia žaidimus „Kas aš esu?“, „Žmonių panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kitų pomėgiai“. ➤ Vaikai dalyvauja rengiamose šventėse grupėje, darželyje drauge su tėvais, bendraamžiams. ➤ Žaidžiamas žaidimas „Kas mane pagirs?“, kuris skatina vaikų bendravimą. ➤ Geba save nupiešti ir pakomentuoti kaip atrodo, ką turi, ką veikia. Pasako ką nors apie šeimą.
---	--

Santykiai su suaugusiais

Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais.

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandesniems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sunkiai atsiskiria nuo mamos, tėčio ar globėjo. ➤ Atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus. ➤ Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos. ➤ Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. ➤ Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Lengviau atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. ➤ Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. ➤ Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. ➤ Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Įtraukia suaugusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. ➤ Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. ➤ Dažniausiai laikosi sutarytų taisyklių, suaugusiojo prašymų, pasiūlymų, tačiau stipriai supykęs gali priešintis suaugusiajam. ➤ Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiaisiais. ➤ Tariasi, diskutuoja su jais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, stengiasi laikytis susitarimų. ➤ Paprašytas paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. ➤ Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pagarbiai bendrauja su suaugusiaisiais. ➤ Supranta suaugusiojo jausmus ir užjaučia. ➤ Tolerantiškai bendrauja su bendraamžiais. ➤ Supranta žodžių ir veiksmų pasekmes. ➤ Išklauso kitų nuomonę ir iš jos mokosi.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

Ankstyvasis amžius

- Verkia ar sunerimsta atsiskirdamas nuo tėvų, tačiau ramina glaudžiasi prie auklėtojos susidomi kitais vaikais ar žaidimais.

Ikimokyklinis amžius

- Tvarkosi savo žaislus bei padeda tvarkytis kitiems.
- Žaidžia kolektyvinius, stalo žaidimus.
- Žaidžia siužetinius žaidimus (mėgdžioja mamas, auklėtojo padėjėją, auklėtoją ir

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaidžia žaidimą „Liptai“ (vaikas stebi auklėtojos veido išraiškas, jei veidas linksmas – lipa laipteliu aukštyn, jei griežtas – stovi vietoje). ➤ Laikosi atsisveikinimo su tėvais ritualų. ➤ Dalyvauja pramogose, šventėse, išvykose. Svečiuojasi kitose darželio grupėse ir priima svečius. 	<p>kt.).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Siekia savarankiškumo (stengiasi pats nusirengti). ➤ Kuria draugystės plakatus („Draugystės traukinys“ ar pan.). ➤ Mokomasi pasakyti savo nuomonę, neįžeidžiant kitų (tėvų, senelių, draugų). ➤ Kalbama apie bendravimą su nepažįstamais žmonėmis, apie bendravimo su jais taisykles ir galimus pavojus. ➤ Į grupę kviečiami svečiai, tėvai, seneliai, dalyvauti vaikų ugdymo procese, kad vaikai pratintųsi bendrauti su nepažįstamais žmonėmis. ➤ Organizuoti šeimos dienas grupėje bei skatinti vaikus deklamuoti eilėraščius kartu su šeimos nariais.
---	---

Santykiai su bendraamžiais

Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandesniems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. Jiems šypsosi, mėgdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako. ➤ Ieško bendraamžių draugijos. Gali turėti vieną nenuolatinį žaidimų draugą. ➤ Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaidžia kartu su bendraamžiais, dalijasi žaislais. ➤ Gali turėti vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko. ➤ Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui. ➤ Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. ➤ Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas savo sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. ➤ Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui. Paprašius kitam vaikui duoda pažaisti. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su savo bendraamžiais. ➤ Taikiai diskutuoja, tariasi, derasi su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos. ➤ Įsitraukia į derybų procesą bei ieško tinkamų sprendimų. ➤ Supranta koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl, suvokia savo veiksmų pasekmes sau 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pagarbiai bendrauja su suaugusiais. ➤ Supranta suaugusiojo jausmus ir užjaučia. ➤ Tolerantiškai bendrauja su bendraamžiais. ➤ Supranta žodžių ir veiksmų pasekmes. ➤ Išklauso kitų nuomonę ir iš jos mokosi.

<p>pačiu žaislu.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo. 	<p>žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius. ➤ Gali padėti kitam vaikui. 	<p>ir kitiems.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. 	
--	---	---	---	--

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

Ankstyvasis amžius

- Žaidimai, kuriuose vaikams ką nors reikia daryti paeiliui arba keliems vienu metu (žaidimas „Raina katytė“).
- Atsineša žaislą iš namų ir dalijasi su draugu.
- Mokosi laikytis grupės taisyklių dėl bendravimo su bendraamžiais.
- Grupėje žaidžiami grupiniai žaidimai („Ryto ratas“, lietuvių liaudies rateliai ir kt.).

Ikimokyklinis amžius

- Kuria „Geriausio draugo piešinį“.
- Kuria grupės taisykles bei tariasi dėl jų laikymosi.
- Žaidžia kolektyvinius žaidimus, juos inicijuoja.
- Dalyvauja prevenciniuose projektuose („Be patyčių“ ir kt.).
- Žaidžia stalo žaidimus („Šaškės“, kortų karas ir kt.).
- Pokalbiai apie draugus ir draugystę („Mano draugas“, „Kodėl aš myliu savo draugus“ ir pan.).

Problemų sprendimas

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandesiems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Stebi, kaip sudėtingose situacijose elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus. ➤ Stebi savo veiksmų pasekmes. ➤ Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, problema. ➤ Stebi savo veiksmų pasekmes, nepasisėkus prašo suaugusiojo pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. ➤ Nepasisėkus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė. ➤ Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, mokosi iš savo kitų klaidų. ➤ Nepasisėkus bando vėl 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam ją plėtoja. ➤ Nuo pradžios iki pabaigos atlieka nepatruklią veiklą. ➤ Priima iššūkius naujai veiklai, bando pats įveikti.

			ieškodamas vis kitos išeities arba prašo kito vaiko ar suaugusio pagalbos.	
Vaiko veiksenu pavyzdžiai ir ugdymo gairės				
Ankstyvasis amžius		Ikimokyklinis amžius		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaidžia žaidimus kantriai, nenumeta darbo pirmą kartą nepasisekus. ➤ Kasdieninių, buitinių darbų atlikimas (buteliuko atsukimas, indelių dėjimas vienas į kitą, kortelių dėjimas į joms skirtą dėžutę ir kt.). ➤ Įsitraukia į žaidimus su kamuoliu. ➤ Stato bokštus iš kaladėlių. ➤ Atliekant įvairias veiklas vieną kartą nepavykus bando dar kartą. 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Įsitraukia į žaidimą ir renkasi vieną iš kelėtos pateiktų sprendimo būdų. ➤ Noriai išbando naujus žaidimus, dėlionės, sudėtingesnes veiklas, reikalaujančias mąstymo. ➤ Lankstymo ir karpymo darbeliai (piniginės, laivelio, lėktuvėlio lankstymas; karpiniai: formos, paveikslėliai ir kt.). ➤ Pasakų skaitymas ir analizavimas (lietuvių liaudies pasakos „Pupa“, „Ropė“, „Vilkas ir artojas“, estų liaudies pasaka „Stebuklingoji duona“ ir kt.). ➤ Probleminių klausimų kėlimas ir analizavimas („Kas atsitiko?“, „Kaip tu jautiesi?“, „Kaip jaučiasi kiti?“). 		
Iniciatyvumas ir atkaklumas				
Vertybinių nuostata. Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.				
Vaiko pasiekimai				
1,5 – 3 m.	3-4 m.	4-5 m.	5-6 m.	Brandiesiems
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. ➤ Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus. ➤ Šypsodamasis, žvelgdamas į akis, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. ➤ Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. ➤ Lengviau pereina nuo paties pasirinktos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytos veiklos. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas. ➤ Susidomėjęs ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nusiteikęs pradėti, siūlyti naują veiklą, ją užbaigti, užmegzti naują draugystę, naują kontaktą su suaugusiaisiais. ➤ Savo iniciatyva pagal savo pomėgius, interesus pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia, ją plėtoja. ➤ Nuo pradžios iki pabaigos

<p>čiauškėdamas, duodamas žaislą kitam paskatina su juo žaisti; išreikšdamas norus parodo „taip“ arba „ne“.</p>	<p>vaikų grupei ar visai vaikų grupei.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. ➤ Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padrąsinimo. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai. ➤ Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. 	<p>siūlo vaikams ir suaugusiajam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisėkus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį. 	<p>gali atlikti ir nepatrauklią veiklą.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Palankiai priima iššūkius, bando pats įveikti kliūtis. ➤ Kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.
---	---	---	---	--

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

<p>Ankstyvasis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaidžia situacijas „Aš pats“ (šukuojasi plaukus, užsega sagą ir kt.). ➤ Piešia piešinį mamai, tėčiui, sesei/brolui. ➤ Pats išrenka ir pasiūlo auklėtojai skaityti knygele. ➤ Pradėtus darbus užbaigia iki galo (sudėlioja dėlionę ir pan.). 	<p>Ikimokyklinis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Aktyviai dalyvauja ryto rato veikloje. ➤ Piešia „Mano diena“ (atsispindi ką vaikas ketina veikti per dieną). ➤ Rodo iniciatyvumą vadovauti sugalvotam žaidimui ir buria kitus vaikus. ➤ Pasirenka veiklą, kuri užrašoma „Grupės padėjėjų tvarkaraštyje“. ➤ Sprendžia auklėtojų sudarytas problemines situacijas – teikia pasiūlymus. ➤ Padeda auklėtojos padėjėjai padengti stalus, parnešti pietus. ➤ Žaidžia ilgą laiką trunkančius kūrybinius žaidimus (pvz. vaikai visą savaitę žaidžia žaidimą apie geručius ir blogiukius, daro draugo siluetą ir jį gražina visą dieną, Užgavėnių kaukės gaminimas keliais etapais). ➤ Vaikai atlieka kruopštumo, susikaupimo reikalaujančius darbus (pvz. įveria siūlą, įsiuva sagą, prisuka veržlę).
---	---

Sveikatos saugojimo kompetencija

1. Suteikti vaikui elementarių žinių apie save ir savo sveikatą, sportą.
2. Palaikyti ir gerinti vaiko savijautą, puoselėti savigarbą ir orumą, padedant susidaryti gerą nuomonę apie savo gebėjimus, išvaizdą, būdo savybes.
3. Skatinti glaudesnę vaiko ryšį su gamta; padėti atgauti emocinę pusiausvyrą gamtos galioms padedant.
4. Skatinti vaiką rūpintis savo ir kitų sveikata, padėti perimti sveikatą stiprinančias gyvenimo nuostatas: pratintis laikytis asmens higienos, tinkamo dienos ritmo, stengtis sveikai maitintis, grūdintis, taisyklingos kūno laikysenos, daug judėti.
5. Plėsti vaiko supratimą apie sveikatą ir jos tausojimą, pratinti pajusti kada jis jaučiasi blogai, ištikus nelaimei kreiptis pagalbos.
6. Tenkinti ir žadinti vaiko poreikį judėti, pažinti judesį, išreikšti save judesiu, skatinti fizinį aktyvumą, išmokyti sportinių žaidimų.
7. Ugdytis vikrumą, lankstumą, ištvermę, valią, stiprumą, drąsą.
8. Saugiai naudotis fiziniam judėjimui skirta įranga, priemonėmis, žaislais.

Kasdienio gyvenimo įgūdžiai

Vertybinė nuostata. Noriai ugdomosi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandesniems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai. ➤ Kartais parodo mimika, ženklais arba pasako, kada nori tuštintis ir šlapintis. ➤ Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. ➤ Paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Savarankiškai valgo ir geria. Pradeda naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. ➤ Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. ➤ Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia. ➤ Valgo tvarkingai. Primenamas po valgio skalauja burną. ➤ Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. ➤ Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. ➤ Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojasi stalo įrankiais. ➤ Stengiasi savarankiškai apsirengti ir nusirengti. ➤ Priminus tvarkosi veiklos vietą. ➤ Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Mandagi ai bendrauja prie stalo, kultūringai valgo, naudojasi stalo įrankiais. ➤ Pratinasi naudotis adatomis, kabliukais ir kitais aštriais daiktais. ➤ Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, kad būtume sveiki. ➤ Žino kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dažniausiai savarankiškai ar priminus plaunasi rankas, prausiasi, šukuojasi. ➤ Savarankiškai tvarkingai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna. ➤ Suaugusiųjų padedamas arba savarankiškai pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. ➤ Savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

Ankstyvasis amžius

➤ Žaidžiant mokosi laikyti šaukštelį, puodelį, semti

Ikimokyklinis amžius

➤ Žaidžia siužetinius žaidimus („Gimtadienis“, „Kavinėje“, „Skani močiutės

<p>šaukšteliu ir pan.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaidžia žaidimus „Pamaitinkime lėlytę, meškuči“, „Virė virė košę“, „Su kuo lėlytė valgo?“ pratinasi būti savarankišku. ➤ Žaidimai imituojantys rengimąsi („Jurgelis meistrelis“, „Mano batai buvo du“). ➤ Mokosi savarankiškai rengtis. ➤ Kuriamos žaidybines situacijas skatinančios vaiką panaudoti savo mokėjimus ir įgūdžius („Parodykime meškučiai, kaip plauname rankes, išpučiame nosį.“). ➤ Siužetiniai žaidimai („Mašinytė grįžta į garažą“, „Lėlytė sėdasi prie stalo“ ir kt.). 	<p>arbatėlė“ ir kt.).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaidžia su vaikiškais virtuvės reikmenimis (gamina, verda, dengia stalą ir kt.). ➤ Stengiasi taisyklingai naudotis tualetu. ➤ Įsitraukia į žaidimus („Kuo aš apsirengsiu eidamas į lauką?“, „Aprenk draugą“). ➤ Klausosi ir imituoja eilėraštkus (R. Kašausko „Batukai pyksta“, R. Skučaitės „Močiutės spinta“ ir kt.). ➤ Dalyvauja pokalbiuose apie švarą. ➤ Klausosi ir analizuoja kūrinėlius (pvz. K. Binkio „Jonas pas čigonus“). ➤ Tvarkosi žaislus dainuojant dainelę „Visi žaisliukai turi savo vietą, vietą numylėtą“. ➤ Žaidžiant vaikai mokosi atskirti pagrindines produktų grupes – pieną, mėsą, vaisius, daržoves ir jų naudojimą. ➤ Žiūri mokomuosius filmukus, klausosi kūrinių apie saugų elgesį. ➤ Žiūrinėjant paveikslėlius vartant vaikiškus žurnalus, pastebėti ir parodyti dvejetaines situacijas, pvz.: tas, kuriose saugu vaikui, ir tas, kuriose gali įvykti nelaimė. ➤ Dalyvauja saugaus eismo savaitėse, renginiuose su policijos, medicinos darbuotojais, gaisrininkais.
---	---

Fizinis aktyvumas

Vertybinių nuostatų. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandiesniems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdama ar tempdama daiktą, bėga tiesiomis kojomis, atsėdęs ant riedančio 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). ➤ Tikslingai skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus). ➤ Tyrinėja judesį, pajunta savo kūno galimybes, atranda įvairius kūno 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Eina ratu, poroje, prasilenkdamas gyvatėle, atbulomis, šonu. ➤ Išvermingas, bėga ilgesnius atstumus. ➤ Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kad būtų sveikas, stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.

<p>žaislo stumiasi kojomis, pralenda per kliūtis keturpėsčia, padedamas lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu, spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, išmeta daiktus iš rankos atleisdamas pirštus, ploja rankomis. ➤ Ridena, meta, gaudo kamuolį. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bėga keisdamas kryptį, greitį. ➤ Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. ➤ Atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją, spiria kamuolį. ➤ Tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, ridena, mėto, gaudo kamuolį, įkerpa popieriaus kraštą. ➤ Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). ➤ Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Judesius 	<p>dalių judėjimo būdus.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Judesiu išreiškia veiksmus, potyrius ir emocijas. ➤ Vaizduoja mechanizmų judėjimą, gamtos reiškinius ir įvairius darbo veiksmus. ➤ Ugdosi vis didesnę greitumą vikrumą išstvermingumą. ➤ Įvairiais būdais ir kuo tiksliau atlieka judesius kojomis judėdamas erdvėje: išlaiko pusiausvyrą, laipioja, šokinėja. 	<p>greičiau, tiksliau.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Bėga pristatomu ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kojas. ➤ Tyrinėja vis didėjančias savo kūno galimybes-pajunta, kad kūnas juda staigiai-laipsniškai, kad juda vingiais, ratais, zigzagais, pajunta kokių kūno dalių judesiai labai pakeičia kūno formą. ➤ Atranda rankų ir plaštakų judesius, judesiu išreiškia veikėjų charakterius. ➤ Atlieka judesius visa jėga (ridena, meta, traukia iš visos jėgos). ➤ Derina jutimus ir motoriką ryšiuose akis-ranka - daiktas. ➤ Judesius atlieka iš įvairių kūno padėčių, naudoja įvairius įrankius. ➤ Žavisi drąsa, išstverme, kantrybe, kruopštumu, stengiasi pats būti. ➤ Pratinasi paklusti ir 	
--	--	--	---	--

	tiksliu atlieka kaire arba dešine ranka, koja.		vadovauti.	
--	--	--	------------	--

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

Ankstyvasis amžius

- Vaikas ropoja, lenda peršviečiamu tuneliu, po stalu. Žaidžia žaidimą „Eikš pas mane“.
- Žaidžia žaidimus su įvairaus dydžio kamuoliukais, balionais.
- Žaidžia žaidimus įtvirtinančius vaiko judėjimą („Atnešk žaisliuką takeliu“, „Skrenda paukšteliu“ ir kt., šuoliuot imituojant gyvūnus).
- Žaidžia estafetinius žaidimus susijusius su koordinacija, laikysena (žaidimas „Neužkliudyk“).
- Vaikas geba sudėti 4-6 kaladėles viena ant kitos, varto knygeles po vieną puslapį, užsuka dangtelius.
- Lipdymas iš modelinio, plastilino ir kt.
- Žaidžia siužetinius žaidimus, kurie skatina vaiką peržengti kliūtis, eiti plačia linija.
- Žaisti žaidimą „Siekiant tikslo“ (pauostyti, pasiekti, nukabinti).

Ikimokyklinis amžius

- Vaikai daro vėrinius, veria makaronus, karoliukus, žaidžia žaidimus, kuriuose atliekami plaštakos judesiai.
- Mokosi karpyti žirkėmis („Saulės spindulėlis“).
- Žaidžia įvairius judriuosius žaidimus (paspirtukų lenktynės, estafetės, futboliukas ir kt.).
- Žaidžia pirštukų žaidimus („Pirštukai miega“).
- Žaidžia siužetinius žaidimus „Vaistininkas“, „Raganėlė pamotėlė“.
- Dalyvauja fizinio ugdymo pamokėlėse (šokinėja per šokdynę, lanką, suka jį).
- Atlieka sudėtingesnes užduotis (pieštuku apveda įvairius daiktus: stiklinę, puoduką ir kt.), žaidžia su pipete.
- Siuvinėja trafaretus, bando įverti siūlą į adatą, siuvinėjimas ant kartono įvairiaspalviais siūlais.
- Dalyvauja sportinėse varžybose, žaidimuose.

Savireguliacija ir savikontrolė

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Vaiko pasiekimai

1,5 – 3 m.	3-4 m.	4-5 m.	5-6 m.	Brandesniems
➤ Pats ieško nusiramino: apsikabina minkštą	➤ Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus,	➤ Pradedą valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą	➤ Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne	➤ Taiko kelis skirtingus kitiems priimtinus emocijų ir jausmų reiškimo būdus.

<p>žaislą arba čiulpia čiulptuką, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių.</p> <p>➤ Pradedą valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.</p>	<p>reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.</p> <p>➤ Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį.</p> <p>➤ Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.).</p> <p>➤ Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.</p>	<p>priklausomai nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriau).</p> <p>➤ Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konfliktų sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes.</p> <p>➤ Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.</p> <p>➤ Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisyklės ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros.</p>	<p>veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konfliktų sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes.</p> <p>➤ Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.</p> <p>➤ Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisyklės ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros.</p>	<p>➤ Numato, kaip jaustųsi pats ar kitas asmuo įvairiose situacijose.</p> <p>➤ Supranta, kad skirtingose vietose (darželyje, mokykloje ir kt.) yra kitokia tvarka, kitos taisyklės, linkęs jas suprasti ir jų laikytis.</p>
---	--	---	--	---

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

<p><i>Ankstyvasis amžius</i></p> <p>➤ Susižeidęs, pargriuvęs vaikas ieško suaugusiojo pagalbos.</p> <p>➤ Laikosi saugumo, elgesio su kitais vaikais taisyklių.</p> <p>➤ Grupės aplinka saugi, spalvinga, be dūžtančių, pavojingų žaislų.</p>	<p><i>Ikimokyklinis amžius</i></p> <p>➤ Vaikas išreiškia savo jausmus ir emocijas bei laukia suaugusiojo komentarų.</p> <p>➤ Žaidžia vaidmeninius žaidimus, kurie išreiškia kito bendraamžio būseną (pvz. kilus konfliktui skatinti vaiką įsijauti į kito vaiko jausmus).</p> <p>➤ Žaidžia ramybės, nusiramavimo erdvėse (įrengtos erdvės su minkštais žaislais, muzikos klausymu ir kt.).</p>
---	---

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaisti emocinius žaidimus, rodyti juokingas išraiškas, kurios kelia vaikui džiugią nuotaiką. ➤ Emociniai žaidimai „Emocijų kampelio įrengimas“. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vaikas ieško sprendimo būdų įvairiose situacijose, klausosi suaugusiojo pasiūlytų elgesio modelių. ➤ Klausosi įvairių istorijų, pasakojimų apie pozityvius konfliktų sprendimo būdus. ➤ Klausosi terapinių pasakų (M. Molicka „Terapinės pasakos“) ir analizuoja jas. ➤ Įvardija ir suvokia sudėtingesnius jausmus, mokosi juos pažintis (nusivylimas, nerimas, pavydas). ➤ Žaidžia įvairius kovos žaidimus, tačiau neperžengdamas ribų.
--	--

Komunikavimo kompetencija

1. Palaikyti ir skatinti vaiko norą bendrauti su bendraamžiais ir kitais žmonėmis turtinant ir plėtojant nacionalinę, kultūrinę vaiko patirtį.
2. Ugdyti meilę ir pagarbą gimtajam žodžiui, pratinti reikšti savo mintis, pasakoti patirtus įspūdžius ir reikšti savo nuomonę.
3. Sužadinti domėjimąsi knyga, grafinais simboliais, žmonių kalba, gamtos ir muzikos garsais.
4. Sudaryti vaikui palankias sąlygas aktyviai bendrauti su aplinka, gamta.
5. Pajusti ryškiausias žemaičių tarmės ir literatūrinės kalbos skirtumus, žadinti, puoselėti tarmišką kalbėjimą, jausti malonumą kalbėti tarmiškai.

Sakytinė kalba

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.

Vaiko pasiekimai

1,5 – 3 m.	3-4 m.	4-5 m.	5-6 m.	Brandesniems
<p><i>Klausymas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Klausosi ir kalba, mimika, gestais reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą. ➤ Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių. ➤ Supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą apie artimiausios aplinkos objektus, reiškinius, santykius, nesudėtingus trumpus tekstus. ➤ Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. <p><i>Kalbėjimas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Noriai dalyvauja pokalbiuose. ➤ Mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmis, mimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. 	<p><i>Klausymas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių. ➤ Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus. <p><i>Kalbėjimas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 3–4 žodžių sakiniais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. ➤ Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštukus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius. ➤ Klausosi aplinkinių pokalbių. Pradedą išklaudyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. 	<p><i>Klausymas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvairius įvykius. <p><i>Kalbėjimas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Natūraliai kitiems kalba apie tai ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. ➤ Kalbėdamas žiūri į akis. ➤ Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. ➤ Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais. ➤ Vartoja daugumą kalbos dalių 	<p><i>Klausymas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarme. ➤ Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, perkeltinę žodžių prasmę. <p><i>Kalbėjimas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus. ➤ Kuria trumpus pasakojimus, eilėraštukus apie gimtąjį miestą Sedą, greitakalbes, pajuokavimus. ➤ Verčia žemaitiškus žodžius į literatūrinę kalbą ir atvirkščiai. ➤ Vadina tarmiškai daiktus, žmones, gamtos 	<p><i>Klausymas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Nepertraukdamas klausosi draugų ir suaugusiųjų kalbos, pasakojimų, samprotavimų, komentarų, instrukcijų bendraujant, planuojant veiklą, veikiant. ➤ Klausosi TV ir radijo laidų vaikams. ➤ Klausosi ir supranta perkeltines kalbėjimo prasmes: dviprasmybes, absurdus, humorą, fantazijas, palyginimus, žodžių daugiareikšmiškumą. ➤ Išklauso ir supranta 3–4 dalių verbalinę instrukciją. ➤ Supranta, kad kūrinys turi pradžią, pabaigą, vidurį, kad jame veikia skirtingi veikėjai, kad

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dviejų keturių žodžių sakiniais kalba apie tai, ką mato ir girdi, klausinėja apie save. ➤ Pradeda mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“. ➤ Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus. ➤ Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. ➤ Kartu su suaugusiuoju deklamuoja, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų. ➤ Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. ➤ Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. 	<p>(daiktavardžių, veiksmažodžių, būdvardžių).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, deklamuoja eilėraščius. ➤ Žaidžia raidelėmis, paveikslėliais, žodžių kortelėmis. ➤ Teisingai įvardija spalvų pavadinimus. ➤ Pajunta žemaitiškos kalbos skambesį (gamtos garsų pamėgdžiojimas dainuojamojoje tautosakoje, trumpuose eilėraščiuose). 	<p>reiškinius, gyvulius, augalus.</p>	<p>yra tam tikra veiksmo vieta.</p> <p><i>Kalbėjimas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kalba, pasakoja apie tai, kas patirta (nutikimus, susitikimus, įspūdžius, veiklą) įvykių eilės seka. ➤ Pasakoja kelių įvykių istorijas. ➤ Pagal taisykles kalbasi telefonu. ➤ Taisyklingai vartoja įvairias konstatuojamųjų ir klausiamųjų sakinių formas (kada, kur, kaip ir kt.).
--	---	--	---------------------------------------	---

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

<p><i>Ankstyvasis amžius</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Vaikas žaidinamas, juokinamas, kikuojamas sakant trumpus eilėraštukus („Virė virė košė“, „Juojau juojau į turgielį“, „Lygus kelias“ ir kt.). ➤ Žaidžia žaidimus „Kas pasislėpė?“, „Ko neliko?“, „Kur pasislėpė?“. ➤ Mėgdžioja trumpus žodelius. ➤ Kasdien klausosi raiškaus deklamavimo, trumpų pasakojimų. ➤ Imituoja daineles, eilėraštukus, žaidžia žaidimus, kurių metu vaikai šokinėja, pliaukšteli delnais, 	<p><i>Ikimokyklinis amžius</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Klausosi literatūrinių ir tarmiškai skaitomų tekstų. ➤ Bendrauja su suaugusiais, kitais bendraamžiais, vartoja mandagumo žodelius. ➤ Klausosi įvairių žanrų tekstus: skelbimus, reklamine skrajutes, įvairių enciklopedijų tekstus, autorines pasakas. ➤ Pokalbiai, pateikiant vaikui įvairius klausimus, padedančius įvairinti kalbėjimą: „Kur tai nutiko?“, „Ką ten girdėjai?“, „Ką tada jautei?“ ir kt. ➤ Žaidžia žodžiais, juos trumpina, įvairiai jungia. ➤ Įsitraukia į klausimų – atsakymų rimavimo reikalaujančius žaidimus (pvz. Kas ten triuška? Tindiriuška). ➤ Skaitant kūrinėlius vaikas skatinamas pasakyti sąmoningai nutylėtus žodžius,
---	---

<p>šoka.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kalba apie save, savo šeimą, rūpesčius. ➤ Kalbinėmis užduotimis keliant klausimus „Koks?“, „Kodėl?“, „Kur?“, „Kaip?“ skatinti vaiką nusakyti aplinkos reiškinių savybes, ieškoti įvairių priežasčių ir pasekmių, pasakoti apie tai kas vyksta ar vyko aplink vaiką. ➤ Žiūri vaikiškus filmukus pasakoja apie tai, ką matė ir girdėjo žodžiais ir gestais. ➤ Kartoja girdėtus eilėraščius, dainuoja daineles, žaidžia žaidimus. 	<p>frazes.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kuria pasakas, istorijas, kitaip sugalvoja pasakos pabaigą, pradžia. ➤ Žaidžia žaidimus susijusius su pasakojimo tekstu, juos iliustruoja, inscenizuoja. ➤ Vaikai kuria pasakojimus apie nekasdieninius, fantastinius nuotykius, personažus, vartoja išgalvotus žodžius, kalbą. ➤ Žaidžia įvairius, garsų keitimo žodžiuose žaidimus (pvz. „kur-mur“, „mė-bė“, „zė-žė“). ➤ Dainuoja ritmines daineles, ieško aplinkoje daiktų, kurių pavadinimai prasideda arba baigiasi nurodytu garsu.
--	---

Rašytinė kalba

Vertybinė nuostata. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandesniems</i>
<p><i>Skaitymas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. ➤ Pradeda atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. ➤ Kartais knygelę laiko taisyklingai. ➤ Reaguoja į skaitomą tekstą, geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, 	<p><i>Skaitymas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui. ➤ Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. ➤ Pradeda pažinti aplinkoje esančius simbolius. ➤ Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad 	<p><i>Rašymas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, bukletas, valgiaraštis ir kt.) ➤ Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus. ➤ Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis. <p><i>Skaitymas</i></p>	<p><i>Rašymas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. ➤ Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. ➤ Supranta rašymo tikslus. <p><i>Skaitymas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais, supranta 	<p><i>Rašymas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Rašo savo vardą, elementarius žodelius. ➤ Netaisyklingais rašinėjimais atvaizduoja savo patirtį, išgyvenimus, norus. <p><i>Skaitymas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Atpažįsta ir pavadina įvairių šriftu parašytas raides (didžiosios, mažosios). ➤ Bando perskaityti trumpus jam

<p>juos pavadina.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius, pradeda juos pažinti. <p><i>Rašymas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape horizontalias ir vertikalias linijas. 	<p>skaito knygą, kuri jam buvo skaityta.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairioje veikloje. <p><i>Rašymas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigloja vertikalias ir horizontalias linijas. ➤ Kevertzonėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Domisi abėcėlės raidėmis. ➤ Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. ➤ Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. ➤ Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. ➤ Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. 	<p>nesudėtingą jų siužetą, klausinėja.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Pradeda suprasti ryšį tarp knygos ir teksto. ➤ Žino keliolika abėcėlės raidžių. 	<p>reikšmingus žodžius.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Gerbia ir tausuoja knygas, kitus spaudinius (kalendorius, žurnalus ir kt.). Supranta knygos ar kito informacijos šaltinio dalių pavadinimus, jų funkcijas (viršelis, titulinis lapas, autorius, pavadinimas ir kt.).
---	--	--	---	--

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

<p>Ankstyvasis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Vaikas stebi knygelėse esančius paveikslėlius, kalba apie juos. ➤ Vaikas spontaniškai brauko popieriaus lape „rašo“. ➤ Kurti elementarius vaidinimus su pasakos veikėjais, personažais. ➤ Varto žurnalus, knygeles, bukletus ir kt. ➤ Vaikas atsakinėja į klausimus apie tai ką perskaitė, atsakymus užrašant ir juos perskaitant jam. 	<p>Ikimokyklinis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Grupėje kuriama įvairi raidžių aplinka, skaitomi tekstai, kuriuose žaidžiama su kalbos garsais, kurie atspindi vaiko pažįstamas raides. ➤ Žaidžia smagius raidžių žaidimus (pvz. raidėms sugalvoti pavadinimus A-stogelis, H-kopėtelės ir kt.). ➤ Vaikas kuria knygeles, piešinius, darbelius, skatinamas juos pavadina. ➤ Kuria knygeles su paslaptinomis durelėmis, langeliais. Jaučia ryšį tarp vaizdo ir žodžio „skaitant“ iliustracijas. ➤ Kopijuoja atskiras raides, žodžius. Rašo savo vardą įvairias rašikliais. ➤ Kartu su auklėtoja skaito knygeles, jas aptaria, domisi, sieja su savo patirtimi. ➤ Dalyvauja organizuojamoje „Raidžių dienoje“, lankosi edukacinėse išvykose į
---	---

➤ Vaikas keverzoja, pasirašinėja po savo darbeliais.	Sedos miestelio biblioteką.
--	-----------------------------

Meninė raiška

Vertybinių nuostatų. Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandesniems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kalbinamas, žaidinamas reiškia emocijas įvairiomis balso intonacijomis. ➤ Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, žaidžia balso intonacijomis. ➤ Mėgdžioja suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus. ➤ Vienas ar kartu su kitais dainuoja dviejų keturių garsų daineles palydėdamas jas judesiais. ➤ Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais. ➤ Mėgdžioja žaidimų, gyvūnų, augalų 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokaličius ir instrumentinius kūrinius, keliais žodžiais juos apibūdina. ➤ Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau). ➤ Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus. ➤ Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Improvizuoja pasirinktu muzikos instrumentu, savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius. ➤ Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje: grupėje, kieme. ➤ Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius. ➤ Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas. Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai. ➤ Šoka improvizuotai kurdamas septynių–aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreiškdamas erdvės (aukštai – žemai) ir laiko (greitai – lėtai) elementus. ➤ Kurdamas lėlių vaidinimus improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tyrinėja balso skambėjimo ypatumus dainuodami su žodžiais ir be jų, žaisdami įvairius žaidimus. ➤ Žaisdamas šokamuosius žaidimus, šokdamas ratelius, natūralių judesių autorinius šokius savitai reiškia nuotaikas. ➤ Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką, pasiūlytą meninę ar ugdomąją situaciją, bendradarbiauja su kitu vaidinimo veikėju. ➤ Žaidžia muzikinius žaidimus ir ratelius, vaizduodamas veikėjų bendravimo sceneles. ➤ Kurdamas bendrus darbus bando derinti savo sumanymus ir veiksmus su kitais.

judesius. ➤ Įvairiai intonuodamas kalba apie tai ką daro.	➤ Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika.		perteikia veikėjo mintis, emocijas.	
--	---	--	-------------------------------------	--

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

<p>Ankstyvasis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kuria bendrus paveikslus ant tapeto juostos. ➤ Mėgdžioja gamtos garsus (pvz. ošia medžiai, naminių - laukinių gyvūnų garsai, paukščių garsai ir kt.). ➤ Kuria savas daineles su įvairiais garsažodžiais. ➤ Išreiškia save judesiu, identifikuojasi su ratelių ir šokių veikėjais - šoka kaip „meškutė, „kiškiukas“ ir pan. ➤ Persirengia įvairiais veikėjais: dedasi kepures, karūnas, apsiaustus, panaudoja įvairius aprangos elementus. ➤ Žaidžia žaidimą „Atspėk kas aš?“. 	<p>Ikimokyklinis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Muziką išreiškia judesiu. ➤ Išbando įvairius garso išgavimo būdus, gaminasi barškučius (pvz. į dėžutę įberia kruopų, įdeda kaštoną ar pan.). ➤ Šoka pavieniui, poroje, ratelyje. ➤ Dalyvauja improvizaciniame koncerte grupėje. ➤ Žaidžia – vaidina trumputes sceneles pagal literatūrinius, muzikinius, istorinius siužetus. ➤ Vaizduoja „gėlę“ - palengva atgniaužia delniukus, stebi kaip tarsi gėlės žiedas skleidžiasi skarelė, pauosto ir „gėlės kvapą“ perteikia emocijomis. ➤ Dainuoja, šoka darželio šventėse. ➤ Atlieka, improvizuoja savo krašto dainas, šokius, ratelius.
---	---

Savireguliacija ir savikontrolė

Vertybinių nuostata. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Vaiko pasiekimai

1,5 – 3 m.	3-4 m.	4-5 m.	5-6 m.	Brandiesiems
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Gerai jaučiasi įprastoje aplinkoje. Nusiramina kalbinamas, nešiojamas, supamas. ➤ Tapatinasi su suaugusiojo, prie kurio 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. ➤ Ramioje situacijoje sugalvoja kelis 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Susijaudinęs, išsigandęs, sutrikęs bando nusiraminti ir ieškoti pagalbos. ➤ Taiko kelis skirtingus kitiems priimtinius emocijų ir jausmų reiškimo būdus.

<p>yra prisirišęs, emocijomis.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Pradeda valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. 	<p>išraišką, balso intonaciją, žodžius.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. ➤ Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus. ➤ Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų. 	<p>konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. ➤ Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisyklės ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. ➤ Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. ➤ Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus. 	<p>Numato, kaip jaustųsi pats ar kitas asmuo įvairiose situacijose.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Supranta, kad skirtingose vietose (darželyje, mokykloje ir kt.) yra kitokia tvarka, kitos taisyklės, linkęs jas suprasti ir jų laikytis.
---	--	--	---	--

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

<p><i>Ankstyvasis amžius</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Susižeidęs, pargriuvęs vaikas ieško suaugusiojo pagalbos. ➤ Laikosi saugumo, elgesio su kitais vaikais taisyklių. ➤ Grupės aplinka saugi, spalvinga, be dūžtančių, pavojingų žaislų. ➤ Žaisti emocinius žaidimus, rodyti juokingas išraiškas, kurios kelia vaikui džiugią nuotaiką. ➤ Emociniai žaidimai „Emocijų kampelio įrengimas“. 	<p><i>Ikimokyklinis amžius</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Vaikas išreiškia savo jausmus ir emocijas bei laukia suaugusiojo komentarų. ➤ Žaidžia vaidmeninius žaidimus, kurie išreiškia kito bendraamžio būseną (pvz. kilus konfliktui skatinti vaiką įsijauti į kito vaiko jausmus). ➤ Žaidžia ramybės, nusiramavimo erdvėse (įrengtos erdvės su minkštais žaislais, muzikos klausymu ir kt.). ➤ Vaikas ieško sprendimo būdų įvairiose situacijose, klausosi suaugusiojo pasiūlytų elgesio modelių. ➤ Klausosi įvairių istorijų, pasakojimų apie pozityvius konfliktų sprendimo būdus. ➤ Klausosi terapinių pasakų (M. Molicka „Terapinės pasakos“) ir analizuoja jas. ➤ Įvardija ir suvokia sudėtingesnius jausmus, mokosi juos pažinti (nusivylimas, nerimas, pavydas). ➤ Žaidžia įvairius kovos žaidimus, tačiau neperžengdamas ribų.
--	---

Pažinimo kompetencija

1. Ugdyti vaikų kalbinio bendravimo poreikį.
2. Skatinti kalbėtis su suaugusiais ir vaikais.
3. Kartoti žodžius, taisyklingai tariant garsus.
4. Atsižvelgti į kiekvieno vaiko individualias ypatybes ir priimti jį tokį koks jis yra.
5. Pažinti ir pavadinti kai kurių namų apyvokos daiktus ir žaislus, pratinti gėrėtis žmonių darbu.
6. Supažindinti su augalais ir gyvūnais.
7. Pažinti savo gimtąjį miestą Sedą, jos žmones, kalbą, gyvenimo būdą, papročius, tradicijas.

Aplinkos pažinimas

Vertybinė nuostata. Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandiesniems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. ➤ Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdu. ➤ Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi (šukos, šaukštas, nosinaitė). ➤ Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. ➤ Skiria atskirus gamtos reiškinius. ➤ Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. ➤ Pasako savo ir savo šeimos narių vardus. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. ➤ Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.). ➤ Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. ➤ Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius. ➤ Atpažįsta gamtoje ar paveikluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas. ➤ Moka pasakoti apie savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą. ➤ Gali savarankiškai nueiti į darželio salę. ➤ Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. ➤ Skiria daržoves, vaisius, uogas ir nusako panaudojimo maistui būdus. ➤ Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti. ➤ Dalyvauja šventėse, susipažįsta su tradicijomis ir 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skiria aplinkos daiktus, žino jų paskirtį, apibūdina medžiagą, iš kurių pagaminti. ➤ Lygina, grupuoja daiktus. ➤ Eksperimentuoja su mažiau įprastais daiktais, juos ardo, konstruoja ir pan. ➤ Laisvai orientuojasi darželio patalpose ir teritorijoje, netoli darželio esančiose gatvėse, parduotuvėje, vaistinėje, mokykloje. ➤ Kaupia žinias apie saugų eismą, pratinasi saugiai elgtis su įvairiais prietaisais (žirklys, plaktukas, peilis kiti aštrūs daiktai), pratinasi būti atsargus su 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Domisi gamtos reiškiniais ir jų paaiškinimu (rasa, vaivorykštė, vėjas). ➤ Domisi savo gimtinės istorija. ➤ Domisi apie daiktų pokytį (seniau/dabar). ➤ Domisi aktualiais visuomeninio gyvenimo įvykiais. ➤ Paaiškina, kaip reikia prižiūrėti augalus, naminius gyvūnus. ➤ Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai.

<p>➤ Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.</p>	<p>pasako jų pavadinimus.</p> <p>➤ Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba).</p>	<p>papročiais, susijusiais su šeimos gyvenimu (krikštytos, vestuvės, Motinos diena ir pan.), bendruomenės gyvenimu (Vėlinės, Užgavėnės ir pan.), tautos gyvenimu.</p> <p>➤ Domisi senovine ir šiuolaikine technika, susisiekimo priemonėmis, senoviniais ir šiuolaikiniais buities daiktais.</p> <p>➤ Žaidžia atspindėdami suaugusiųjų darbą.</p> <p>➤ Susipažįsta su mokyklos, darželio darbuotojų ir kitų suaugusiųjų profesijomis, jų darbo turiniu.</p> <p>➤ Susipažįsta su darbščiais talentingais miestelio žmonėmis.</p>	<p>nepažįstamais žmonėmis.</p> <p>➤ Domisi dvasiniu, fiziniu, kultūriniu, socialiniu, žmonių gyvenimu.</p> <p>➤ Domisi tautiniais simboliais (vėliava, herbu, himnu), tautodailės tradicijomis, liaudies architektūros akcentais, liaudies instrumentais, kultūros ir istorijos paminklais, Lietuvos miestais, upėmis, giriomis ir pan.</p> <p>➤ Domisi iš kur kilęs Sedos miestelio pavadinimas.</p> <p>➤ Susipažįsta su artimiausioje aplinkoje esančiomis aptarnavimo sferos įstaigomis (seniūnija, poliklinika, biblioteka, paštas, gaisrinė, policija) ir ten dirbančių žmonių profesijomis.</p>	
---	--	---	---	--

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

Ankstyvasis amžius

- Stebi save ir draugus veidrodyje;
- Tyrinėja daiktus visais pojūčiais (mato spalvas, liečia skirtingus paviršius, girdi skleidžiamus garsus).
- Rūpinasi grupės augintiniu (šeria žuvytę), palaisto augalus ir pan.
- Augina „daržą“ ir stebi augalo gyvenimo etapus: dygimą, augimą, žydėjimą, sėklų brandinimą, nunykimą.
- Žaidžia žaidimus: „Kas kur gyvena?“, „Kas ten darže auga?“, „Mano rankytės“.
- Renka gamtinę medžiagą.
- Žaidžia pojūčių žaidimą „Paliesk“.
- Mokosi savo kūno dalių pavadinimus, aptaria jų paskirtį ir priežiūrą.

Ikimokyklinis amžius

- Piešia save, šeimą, apibrėžia ant popieriaus lakšto gulinčio vaiko, savo plaštakos kontūrus.
- Kartu su tėveliais sudaro „Šeimos medį“.
- Dalyvauja rengiamose šventėse „Susėtėka žemaitokaa“, kurios metu vaikai susipažįsta su senoviniais rakandais, juos išbando, lygina su dabartine technika. Dainuoja savo krašto dainas, žaidžia žaidimus, šoka ratelius.
- Žaidžia žaidimus: „Žemė, oras, vanduo“, „Surask tokį patį“, „Anksčiau-dabar-vėliau“, „Už-ant-po“, „Atpažink rankų porą“ ir pan..
- Stebi gamtos reiškinius, kuria „Gamtininko kalendorių“, dainuoja daineles apie gamtą, gamtos reiškinius („Upeliukas“, „Kapt, kapt“, „Do-re-mi“, „Moliūgo dainelė“ ir kt.).
- Žaidžia kūrybinius-vaidmeninius žaidimus (aerouostas, autobusas, bankas, biblioteka, cirkas, degalinė, parduotuvė (drabužių, gėlių, žaislų, maisto), gaisrinė, gimtadienis ir pan..
- Lankosi Sedos miestelyje esančiose rūbų parduotuvėse, diskutuoja, kada kokius rūbus vilkime, batus aunamės.
- Dalyvauja edukacinėje veikloje Urvikiuose „Duonos kelias“.
- Lankosi pas ūkininkus, stebi ir klausosi kaip prižiūrimi gyvuliai, ką valgo, kaip su jais reikia elgtis.
- Lankosi auklėtojų sodybose, stebi augalus, medžius, ragauja uogų, vaisių. Kalbasi, ką iš jų galima pagaminti. Taip pat sužino, kad ne visus augalus galima ragauti, yra nuodingų ir dilginančių.
- Išvykos prie upės. Susipažįsta su upės augmenija ir jos „gyventojais“.
- Rengiamos „Karjeros dienos“ (veiklas veda Sedos V. Mačernio gimnazijos mokiniai; tėvai, seneliai, bibliotekininkės ir kt. supažindina su savo profesijomis).
- Organizuojamos akcijos- išvykos į mišką (pažintis su medžiais, augalais, gyvūnais, aptariama kuo minta laukiniai žvėreliai, kaip jiems galime padėti ir t.t.).
- Kartu su auklėtojais atlieka nesudėtingus bandymus, pvz. tirpina medžiagas, daigina sėklas, ardo nebereikalingus prietaisus ir pan.

➤ Daro darbelius iš atliekų, kalba apie jų panaudojimo galimybes.

Skaičiavimas ir matavimas

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandesniems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug (parodo pirštukais, kiek turi metukų). ➤ Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą. ➤ Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. ➤ Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. ➤ Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.). 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą. ➤ Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. ➤ Pradedama skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). ➤ Supranta, kad prie daiktų pridedant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja. ➤ Pradedama vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...). 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. ➤ Skaičiuoja bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus sugeba atsakyti į klausimus: Kiek iš viso? Kiek daugiau? Kiek mažiau? ➤ Pastebi kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1-2 daiktais (elementais). ➤ Skiria trikampę, stačiakampę formas. ➤ Grupuoja, komponuoja daiktus atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. ➤ Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Skaičiuoja iki dešimt ir daugiau, veikiant su konkrečia daiktų grupe bei matuojant matais. ➤ Naudoja sąlyginius matus nustatant grupių, sudarytų iš atskirų daiktų ar jų dalių, kiekį. ➤ Matuoja daiktų ilgį, plotį, aukštį, skystų ir burių medžiagų tūrį, naudojant įvairaus didumo sąlyginius matus. ➤ Sąlyginio mato pagalba dalina daiktą, formas į dvi, keturias lygias dalis teisingai jas pavadina. ➤ Toliau dėlioja daiktus didėjimo, mažėjimo tvarka pagal plotį, ilgį, aukštį, didumą, storį. ➤ Nusako daikto padėtį 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pradedama suprasti ryšius tarp skaičių (pvz.: 6 susideda iš dviejų trejetų). ➤ Vartoja žodžius: sudėti, atimti, kiek bus. ➤ Išdėlioja daiktus į eilę pagal tą patį požymį (pvz., pagal spalvos intensyvumą). ➤ Skiria ir pavadina plokštumos figūras (apskritimą, skritulį, kvadratą, stačiakampį, trikampį) ir erdvės figūras (kubą, rutulį); aplinkoje randa daiktus, savo forma primenančius šias figūras. ➤ Dėlioja paveikslėlius iš didesnio kiekio elementų, stato iš smulkesnių detalių.

		<p>žodžius: ilgesnis, trumpesnis, siauresnis, platesnis, aukštesnis, žemesnis, lengvesnis, sunkesnis.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Supranta ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai. ➤ Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačia. ➤ Pradeda suvokti praeitį, dabartį, ateitį. ➤ Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj. 	<p>kito daikto atžvilgiu, orientuojasi plokštumoje.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Naudoja savaitės dienų pavadinimus žaisdamas, pasakodamas. ➤ Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. ➤ Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojasi vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). ➤ Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias ir kt.) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sugrupuoja daiktus pagal nurodytą požymį (dydį, formą). ➤ Pradeda suprasti, kad tas pats daiktas gali priklausyti kitai grupei pagal kitą požymį. ➤ Pradeda suprasti, kada vartojami priešingos reikšmės žodžiai: mažas ir didelis, lengvas ir sunkus, šilta ir šalta ir kt. (pvz., sako: „Aš esu didelis, o kačiukas mažas, bet aš esu mažas, o namas didelis“). ➤ Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: į kairę, į dešinę, aukščiau, žemiau, virš, po, šalia, greta, viduryje, tarp, priešais, prie, prieš, paskui, šalia vienas kito, už, tarp, viduje, išorėje ir kt.
<i>Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės</i>				
<p><i>Ankstyvasis amžius</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaidžia žaidimus su skirtingų spalvų, dydžių, 	<p><i>Ikimokyklinis amžius</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Mokosi, grupuoti daiktus. Skiria daugiau-mažiau. 			

<p>formų daiktai: priartinti - nutolinti, paslėpti – parodyti, sugretinti.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaidžia didaktinį žaidimą „Uždėk tiek, kiek nupiešta“. ➤ Klauso ir teatrealizuoja žaidimus, daineles, skaičiuotes, pasakėles, eilėraštkus ar žaidžia žaidimus, kuriuose kas nors kartojama, skaičiuojama, randama dar it dar.. (pvz. eilėraštkai „Mano batai buvo du“, „Du gaideliai“, kopūsto lapų lupimas po vieną ir kt.). ➤ Žaidžia slėpynių žaidimus (su žaislais, daiktais ir kt.). ➤ Rodo piršteliu ir skaičiuoja savo metus. ➤ Veria karoliukus ant pagaliuko ir lygina (daugiau/mažiau). ➤ Tyrinėja daiktus, jų dydžių santykius. Visaip eksperimentuoja su spalvomis, dydžiais ir formomis, įvairiai juda. ➤ Matuoja savo ūgį, pasinaudojant ant grupės sienos kabančia ūgio matuokle. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Teatrealizuoja daineles, pasakas, žaidimus, kuriuose kas nors paeiliui daroma, rikiuojama (pvz. pasaka „Ropė“, lietuvių liaudies daina „Išėjo tėvelis į mišką“ ir t.t.). ➤ Atlieka problemines užduotis: „Padalink vieną pyragą visiems vaikams“, „Išrikiuok ir pasakyk kelintas stovi kiškiukas“ ir pan. ➤ Domisi knygelėmis su įvairiomis spalvomis, formomis, dydžiais. ➤ Žaidžia žaidimus „Parduotuvė“, „Padėk mažiau arba daugiau“, „Gyvi skaičiai“ (susitaria dėl veiksmų, kuriuos reikia atlikti pamačius tam tikrą skaičių) ir pan. ➤ Eksperimentuoja su įvairių dydžių daiktais, kaladėlėmis, iš jų stato kuo aukštesnį bokštą, tiesia ilgesnį kelią ir pan. ➤ Žaidimuose taiko skaičiuotes. ➤ Žaidžia domino, lego konstruktoriumi, skaičiuoja daiktus. ➤ Žino, kad figūros forma nepriklauso nuo jos spalvos ir dydžio. ➤ Lygina kasdienėje aplinkoje pasitaikančių daiktų ilgį, aukštį, masę, storį, plotį ir t.t. Juos dedant viena prie kito, kilnojanč. ➤ Dėlioja priešingybių paveikslėlius (aukštai-žemai, ant-po, kairėje-dešinėje ir pan.). ➤ Žaidžia judriuosius žaidimus („Diena-naktis“, „Šilta-šalta“). ➤ Žaidžia stalo žaidimus. ➤ Karpo, piešia, spalvina trikampus, stačiakampus. Iš įvairių formų, detalių, figūrų kuria aplikacijas, ornamentus, įvairius daiktus, kuriais galima papuošti aplinką. ➤ Geometrines figūras lipo iš plastilino. ➤ Matuoja pėdomis, sprindžiais, piršto storiu, lazdele ir pan. ➤ Mokosi savaitės dienų pavadinimus, kalba apie metų laikų kaitą, įvairių metų laikų atliekamus darbus (kuria gamtos kalendorių).
---	---

Tyrinėjimas

Vertybinių nuostatų. Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandesniems</i>
➤ Stengiasi išbandyti	➤ Atsargiai elgiasi su	➤ Geba suvokti ryšį tarp	➤ Domisi aplinka,	➤ Domisi gamtinės aplinkos

<p>žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Mėgsta žaisti slėpynių. ➤ Patikusį veiksma prašo pakartoti daug kartų. ➤ Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta. 	<p>nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. ➤ Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito, ar ne ir pan.). 	<p>to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz: ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingumą (pvz: kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos). ➤ Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. ➤ Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus. 	<p>mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Lygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į jų savybes. ➤ Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo panašūs su savo artimaisiais, kuo skiriasi nuo jų. ➤ Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. 	<p>tyrinėjimais (stebėjimais, bandymais).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Siūlo idėjas, ką norėtų tyrinėti, išbandyti, pasirenka tai, kas labiausiai domina. ➤ Suaugusiojo padedamas atlieka paprastus artimiausios socialinės aplinkos, žmonių gyvenimo, darbo, kūrybos tyrinėjimus. ➤ Atskiria dalis nuo visumos, sujungia dalis į visumą, sudaro sekas, grupuoja, klasifikuoja. Projektuoja, modeliuoja. ➤ Tyrinėjimo rezultatus pavaizduoja piešiniu, nuotraukomis, nesudėtinga schema, pristato kitiems. ➤ Baigęs tyrinėjimą, aptaria, kaip pavyko viską atlikti, ką galima buvo daryti kitaip. ➤ Paaiškina, kad gamtą ar socialinę aplinką tyrinėti reikia atsargiai, nežalojant, neniokojant, nurodo, ko reikia saugotis gamtoje, buityje, gatvėje.
---	--	--	---	---

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

Ankstyvasis amžius

- Vaikas siekia paimti žaislus, daiktus, juos liečia, kiša į burną.
- Vaikai tyrinėja skirtingas žaidimo erdves: lygios grindys, kilimas, žolė, smėlis, minkšti ir kieti paviršiai, erdvės viduje ir lauke.
- Tyrinėja skirtingus pojūčius: šviežio oro, įvairių paviršių, kvapų, temperatūrų skirtumo, garsų.
- Tyrinėja spalvas – vienodos spalvos, panašios spalvos, skirtingos spalvos.
- Manipuliuoja kiekiais, eina nuo vientiso prie dalių (padalinamas plastilino gabalas ir vėl sulipdomas į vieną, išpilstomas vanduo į mažus puodelius ir vėl supilamas į didelį indą).
- Mokosi apsirengti, valgyti, padėti vienas kitam.

Ikimokyklinis amžius

- Vaikai patys sugalvoja problemų ir su pasitenkinimu ieško jų sprendimo būdų.
- Vaikai stebi ir apibūdina daiktus, medžiagas, gyvosios gamtos objektų savybes ir bruožus, piešia ir konstruoja įsivaizduojamus daiktus.
- Atlieka įvairius bandymus, stebi jų procesą (bandymai su pienu ir spalvomis, bandymai su vandeniu (skęsta-neskęsta) ir kt).
- Stebi ir suvokia gamtos pokyčius (pvz. medžiai pagelto, nes buvo šalna).
- Dalyvauja projektinėse veiklose, susijusiose su ilgalaikiais stebėjimais (pvz. augalo augimo stebėjimas). Mokosi fiksuoti pastebėjimus, pildyti fiksavimo lenteles.

Iniciatyvumas ir atkaklumas

Vertybinė nuostata. Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandiesniems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pats juda (šliaužia, ropoja, eina) sudominusių žaislų, daiktų link. ➤ Trumpam sutelkia žvilgsnį, seka judantį daiktą akimis, klausosi, atlieka tikslingus judesius, veiksmus su 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. ➤ Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. ➤ Lengviau pereina nuo paties pasirinktos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytos 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas. ➤ Susidomėjęs ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nusiteikęs pradėti, siūlyti naują veiklą, ją užbaigti, užmegzti naują draugystę, naują kontaktą su suaugusiaisiais. ➤ Savo iniciatyva pagal savo pomėgius, interesus pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia, ją plėtoja.

<p>daiktais.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą, kartoja tai, kas pavyko. ➤ Judesį, veiksmą ar garsą gali pakartoti tuoj pat, po kelių valandų, dienų, todėl savarankiškai modeliuoja kelis judesius ar veiksmus į vieną seką. ➤ Nuolat energingai žaidžia, laisvai juda erdvėje, pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą. ➤ Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. ➤ Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus. ➤ Šypsodamasis, žvelgdamas į akis, 	<p>pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. ➤ Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padrąsinimo. 	<p>veiklos.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai. ➤ Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. 	<p>grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam ištraukti į jo paties sugalvotą veiklą.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nuo pradžios iki pabaigos gali atlikti ir nepatrauklią veiklą. ➤ Palankiai priima iššūkius, bando pats įveikti kliūtis. ➤ Kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.
---	---	---	---	--

čiauškėdamas, duodamas žaislą kitam paskatina su juo žaisti; išreiškdamas norus parodo „taip“ arba „ne“.				
---	--	--	--	--

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

<p>Ankstyvasis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Randa naują žaislą ir išbando jo galimybes. ➤ Sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą daiktą. ➤ Žaidžia situacijas „Aš pats“ (šukuojasi plaukus, užsega sagą ir kt.). ➤ Piešia piešinį mamai, tėčiui, sesei/brolui. ➤ Pats išrenka ir pasiūlo auklėtojai skaityti knygelę. ➤ Pradėtus darbus užbaigia iki galo (sudėlioja dėlionę ir pan.). 	<p>Ikimokyklinis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Patys noriai atlieka nesudėtingus darbus (išplauna teptukus, plauna žaislus ir pan.). ➤ Aktyviai dalyvauja ryto rato veikloje. ➤ Bando įveikti įvairius iššūkius savarankiškai. ➤ Piešia „Mano diena“ (atsispindi ką vaikas ketina veikti per dieną). ➤ Rodo iniciatyvumą vadovauti sugalvotam žaidimui ir buria kitus vaikus. ➤ Pasirenka veiklą, kuri užrašoma „Grupės padėjėjų tvarkaraštyje“. ➤ Sprendžia auklėtojų sudarytas problemines situacijas – teikia pasiūlymus. ➤ Padeda auklėtojos padėjėjai padengti stalus, parnešti pietus. ➤ Žaidžia ilgą laiką truncančius kūrybinius žaidimus (pvz. vaikai visą savaitę žaidžią žaidimą apie geručius ir blogiukius, daro draugo siluetą ir jį gražina visą dieną, Užgavėnių kaukės gaminimas keliais etapais). ➤ Vaikai atlieka kruopštumo, susikaupimo reikalaujančius darbus (pvz. įveria siūlą, įsiuva sagą, prisuka veržlę).
--	--

Mokėjimas mokytis

Vertybinių nuostatų. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.

Vaiko pasiekimai

1,5 – 3 m.	3-4 m.	4-5 m.	5-6 m.	Brandiesiems
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Reaguoja į kalbinimą, mimiką, žaislus, daiktus. ➤ Stebi ir susitapatina, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pasako, parodo, ką nori išmokti. ➤ Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Norėdamas ką nors išmokti, pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Samprotauja apie mokymąsi mokykloje, išsako savo požiūrį į mokymąsi, jo prasmę.

<p>mėgdžioja, siekia išgauti tą patį rezultatą.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Pradedą tyrinėti žaislus ir daiktus visais pojūčiais. ➤ Nori naujų išpūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais, juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. ➤ Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. ➤ Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. ➤ Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. ➤ Džiaugiasi tuo, ko išmoko. 	<p>žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Pasako, ką veikė ir ką išmoko. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitiksina. ➤ Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu... 	<p>toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą išskeldamas ir sprendamas problemas. ➤ Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose, pvz., enciklopedijose, žinyuose. ➤ Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti. ➤ Pasako, ką jau išmoko, ko dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kelia nesudėtingus mokymosi tikslus ir numato, kaip jų sieks, samprotauja apie tai, kaip pavyko. ➤ Kalba apie tai, kad daug sužinoti ir daug ko išmokti apie žmones, daiktus, gamtą galima klausinėjant, stebint aplinką, iš spaudos ir knygų, enciklopedijų, interneto, TV ir kt. ➤ Savarankiškai susiranda nesudėtingą informaciją, klausinėja draugus, suaugusiuosius, kai reikia, prašo suaugusiųjų pagalbos. ➤ Siūlo idėjas, ko ir kaip galima būtų mokytis kartu, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti. Mokosi iš kitų.
--	--	--	---	--

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

<p><i>Ankstyvasis amžius</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaidžia su žaislais, kurie skatina stumti, traukti, imti, čiupinėti pirštais, kišti į burną, manipuluoti, taip pat žaislais su kuriais lengva veikti ir tokiais, kurie keltų iššūkius ir galėtų būti įvairiai panaudojami. 	<p><i>Ikimokyklinis amžius</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Vaikas mokosi to ko nori. ➤ Vaikai žaidžia ir stengiasi įtraukti kitus į vis sudėtingesnio siužeto žaidimus. ➤ Dėlioja dėliones, stato namus, bokštus, konstruoja, ardo, sugriauna ir stebi kas atsitinka. ➤ Pasakoja apie tai ką veikė per dieną ir ko išmoko, pasako ko nori išmokti (gamina
--	---

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sugalvoja ir žaidžia naujus žaidimus, siužetus su žaislais (parduotuvę, daktarą ir kt.). ➤ Noriai imasi suaugusiųjų darbų, padeda tvarkyti, valyti, padengti stalą. ➤ Žaidžia pojūčių žaidimus (klausos, regos, lytėjimo, skonio). 	<p>plakatus: „Žinau – noriu sužinoti“, „Moku – noriu išmokti“, Ką daryti, jeigu...?“).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kuria savo pasiekimų knygeles. ➤ Varto savo ir draugų meninės veiklos, kitų gebėjimų ir pažangos vertinimų segtuvus - apmąsto, diskutuoja, vertina savo ir kitų veiklą bei rezultatus. ➤ Taiko įvairius informacijos paieškos metodus: knygų „skaitymas“, aplinkos tyrinėjimas, klausinėjimas.
--	---

Problemų sprendimas

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandesniems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Stebi, kaip sudėtingose situacijose elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus. ➤ Stebi savo veiksmų pasekmes. ➤ Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, problema. ➤ Stebi savo veiksmų pasekmes, nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. ➤ Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė. ➤ Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, mokosi iš savo kitų klaidų. ➤ Nepasisekus bando vėl ieškodamas vis kitos išeities arba prašo kito vaiko ar suaugusio pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam ją plėtoja. ➤ Nuo pradžios iki pabaigos atlieka nepatrauklią veiklą. ➤ Priima iššūkius naujai veiklai, bando pats įveikti.

Vaiko veiksnių pavyzdžiai ir ugdymo gairės

<p>Ankstyvasis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaidžia žaidimus kantriai, nenumeta darbo pirmą kartą nepasisekus. ➤ Kasdieninių, buitinių darbų atlikimas (buteliuko 	<p>Ikimokyklinis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Įsitraukia į žaidimą ir renkasi vieną iš kelėtos pateiktų sprendimo būdų. ➤ Noriai išbando naujus žaidimus, dėlionės, sudėtingesnes veiklas, reikalaujančias mąstymo.
---	---

<p>atsukimas, indelių dėjimas vienas į kitą, kortelių dėjimas į joms skirtą dėžutę ir kt.).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Išitraukia į žaidimus su kamuoliu. ➤ Stato bokštus iš kaladėlių. ➤ Atliekant įvairias veiklas vieną kartą nepavykus bando dar kartą. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Lankstymo ir karpymo darbeliai (piniginės, laivelio, lėktuvėlio lankstymas; karpiniai: formos, paveikslėliai ir kt.). ➤ Pasakų skaitymas ir analizavimas (lietuvių liaudies pasakos „Pupa“, „Ropė“, „Vilkas ir artojas“, estų liaudies pasaka „Stebuklingoji duona“ ir kt.). ➤ Probleminių klausimų kėlimas ir analizavimas („Kas atsitiko?“, „Kaip tu jautiesi?“, „Kaip jaučiasi kiti?“).
--	--

Meninė kompetencija

1. Ugdyti vaikų sugebėjimą matyti, jausti, suvokti regimąjį pasaulį ir savitai jį išreikšti vaizdu.
2. Diegti liaudies muziką, skiepyti pagarbą jai, naudojant įvairius žanrus (žaidimus, lopšines, dainas, ratelius, instrumentinę muziką).
3. Skatinti kūrybinį aktyvumą, vaikų dramine saviraišką, improvizuojant įvairius kūrinius.
4. Menine veikla atliepti gamtoje patirtus įgūdžius, išgyvenimus, pajusti ir pažinti jos visumą ir ritmą.
5. Žadinti emocinę būseną, kūrybiškumą.
6. Pratinti prie etnokultūrinės aplinkos.

Kūrybiškumas

Vertybinė nuostata. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandesniems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. ➤ Atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridenti, nardinti į vandenį ir kt.) ir taiko juos daiktų tyrinėjimui. ➤ Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. ➤ Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje. ➤ Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. ➤ Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus. ➤ Išvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes. ➤ Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas. ➤ Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus. ➤ Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. ➤ Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. ➤ Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. ➤ Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. ➤ Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų. ➤ Drąsiai, savitai eksperimentuoja. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Greitai pastebi ir renkasi tai, kas nauja, sudėtinga. ➤ Išvelgia dar neišbandytas veiklos, saviraiškos galimybes, kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto. ➤ Pasineria į kūrybos procesą, įsivaizduoja, fantazuoja, remiasi vidine nuojauta, turimas patirtis jungdamas į naujas idėjas, simbolius, naujus atlikimo būdus. ➤ Pats ir kartu su kitais ieško atsakymų, netikėtų idėjų, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. ➤ Nebijo daryti kitaip, būti kitoks, drąsiai, savitai eksperimentuoja.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

Ankstyvasis amžius

Ikimokyklinis amžius

- Žaidimuose realybę paverčia nauja tikrove, geba panaudoti kasdien naudojamus

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tyrinėja naujų objektų dydžius, savybes, formas, paviršius, įvairias būdais liesdamas, skanaudamas, apžiūrinėdamas, mėtydamas. ➤ Žaidžia dailės priemonėmis ir medžiagomis (pats puošia padarytus dirbinius ir kt.). ➤ Žaidžia žaidimus su vandeniu (pilsto, sveria, semia, laisto ir kt.). ➤ Eksperimentuoja įvairiomis tūrinėmis medžiagomis: moliu, plastilinu, drėgnu smėliu, minkštu sniegu, sūria tešla. ➤ Dėlioja kaladėlės, lego sukurdamas iš jų naujus objektus. ➤ Pritaiko įvairius daiktus veiksams, pvz. kaladėlė – „telefonas“, pieštukas – „šaukštas“ ir t.t. ➤ Žaidžia su dažų dėmėmis „Į ką tai panašu?“. ➤ Kartu su auklėtoja dalyvauja kūrybiniuose darželio projektuose. 	<p>daiktus pagal kitą paskirtį, iš daiktų sukurti savo, naują produktą.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Eksperimentuoja ant balto ir spalvoto (sauso ir šlapio), įvairaus formato, dydžio popieriaus pirštu, teptuku, šiaudeliu, trintuku, kamšteliu, sagute. ➤ Tapytą darbelį papildoma realiomis medžiagomis (audiniu, džiovintais augalais ir kt.). ➤ Dailės priemonėmis reiškia savo literatūrinius, muzikos kūrinio ar kitokius meninius išpūdžius. ➤ Aplikuoja iš skirtingo šiurkštumo, storumo, įvairių spalvų popieriaus, butyje nereikalingų laikraščių, tapetų, folijos ir kt. ➤ Realizuoja savo pačių sugalvotas istorijas. ➤ Žaisdamas persikūnija į įvairius veikėjus, sugalvoja nebūtų personažų. Pasakodamas apie šeimą, save, prikuria nebūtų įvykių, nutikimų. ➤ Atlieka įvairius eksperimentus su jau žinoma medžiaga: maišo spalvas, kurių dar nėra maišęs, ir žiūri kas išeis. ➤ Gamina, atvirukus, kvietimus, knygeles, dovanėles draugams, šeimos nariams, įvairių atributiką, dekoracijas šventėms, pramogoms. ➤ Žaidžiant kuria nerealias, bet prasmingas situacijas (pvz. įsivaizduokime, kad einame džiunglėmis). ➤ Dalyvauja įvairiuose projektuose bei įsitraukia į grupinę veiklą juos kuriant. ➤ Dalyvauja veiklose, kuriose taikomi įvairūs metodai ir būdai <ol style="list-style-type: none"> 1. Smegenų audrinimas (pvz. klausimas ką daryti, kad žmonės būtų laimingi, kad nebūtų karo?). 2. Fantastiniai klausimai (pvz. kas būtų, jei nustotų šviesti saulė ir išnyktų visi suaugusieji?). ➤ Vaikai įsitraukia į pasakos kūrimą sėdint ratu. ➤ Po vieną ar grupėse piešia fantastinį gyvūną. ➤ Perkuria pasakas (pvz. klausiant kas būtų jei pasakoje vilkas taptų geras, o raudonkepuraitė klatinga).
---	---

Meninė raiška

Vertybinė nuostata. Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.

Muzika				
Vaiko pasiekimai				
1,5 – 3 m.	3-4 m.	4-5 m.	5-6 m.	Brandesiems
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Įdėmiai klausosi ir reaguoja į muzikos, aplinkos garsus, balso intonacijas. ➤ Rankų ir kojų judesiais, mėgdžioja žaidinimų judesius, dviejų–trijų garsų melodijas ar daineles. ➤ Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena kokiu nors daiktu. ➤ Tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokalius ir instrumentinius kūrinius keliais žodžiais juos apibūdina. ➤ Kartu su kitais dainuoja trumpas, elementarias liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. ➤ Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau). ➤ Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius. ➤ Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniui. ➤ Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius. ➤ Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius. ➤ Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. ➤ Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.). ➤ Stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingiau artikuliuoti (aiškiai tarti balsius, priebalsius, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius įspūdžius. ➤ Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. ➤ Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus. ➤ Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. ➤ Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą. ➤ Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2–3 garsų melodijas. ➤ Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Klausosi kompozitorių ir liaudiškos muzikos kūrinių. ➤ Įvardija kai kuriuos klausytų kūrinių autorius ir atpažįsta liaudiškos muzikos kūrinius. ➤ Tyrinėja melodijos judėjimo kryptį, dermę, atlikimo rūšis. ➤ Išraiškingai, skambiu, natūraliu balsu dainuoja dainas a cappella ar su instrumentiniu pritarimu. ➤ Dainuoja oktavo ribose solo, ansamblyje ir su visa grupe. ➤ Tyrinėja balso skambėjimo ypatumus dainuodami su žodžiais ir be jų, žaisdami įvairius žaidimus. ➤ Noriai, džiugiai groja ir improvizuoja daiktais iš gamtos (akmenukais, lazdelėmis,

	<p>suaugusiojo grojimui.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. 	<p>dvibalsius), taisyklingiau stovėti, kvėpuoti.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus. ➤ Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms. 	<p>muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. ➤ Skiria kai kuriuos muzikos instrumentus (pianiną, smuiką, akordioną, kankles, gitarą ir kt.). 	<p>kriauklytėmis, kankorėžiais, riešutais ir kt.), savos gamybos vaikiškais muzikos instrumentais.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Groja ritmiškai, aiškiai, taisyklingai sėdi, laiko instrumentą (būgnelį, trikampį, molio švilpynę ir kt.) ir pritaria dainoms, šokiams, rateliams, muzikiniams žaidimams. ➤ Kuria ritmus ir melodijas dainoms, improvizuoja muzikos instrumentais pagal savo sugalvotą ar suaugusiojo pasiūlytą temą.
--	--	---	--	---

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

<p><i>Ankstyvasis amžius</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Klausosi įvairių muzikinių kūrinių, atliekamų gyvai ir įrašytų, mėgdžioja gamtos ir mechaninius garsus. ➤ Kuria savas daineles su įvairiais garsažodžiais. ➤ Muzikai pritaria plojimu ir kt. ritminiais judesiais, ritminiais instrumentais. ➤ Dainuoja lopšines žaisliukui. ➤ Dainuoja, šoka darželio šventėse. ➤ Groja elementariais muzikiniais instrumentais 	<p><i>Ikimokyklinis amžius</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Klausosi muzikinių kūrinių ar fragmentų. ➤ Išklauius muzikos, pasakoja vaizdinius arba įvardina instrumentus. ➤ Domisi muzikinių kūrinių atlikėjų grupėmis. ➤ Muziką išreiškia judesiu. ➤ Dainuoja, šoka ratelius. ➤ Mėgdžioja gamtos garsus. ➤ Skanduoja skanduotes, mįsles, patarles. ➤ Išbando įvairius garso išgavimo būdus, gaminasi barškučius (pvz. į dėžutę įberia
---	---

(barškučiais, būgneliais).	<p>kruopų, įdeda kaštoną ar pan.).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kuria ritmą atsitiktiniais daiktais, bei panaudodamas muzikinius instrumentus. ➤ Kuria „savo dainelę“. ➤ Dainuoja, ritmiškai skanduoja savo vardą. ➤ Žaidžia improvizuotą koncertą grupėje. ➤ Dalyvauja darželio koncertuose.
----------------------------	--

Šokis

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandesniems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuoja, bėga, apsisuka). ➤ Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. ➤ Šoka spontaniškai kurdamas dviejų–trijų natūralių judesių (eina, pritupia, pasisuka ir kt.) seką. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaidžia vaizduojamuosius šokamuosius žaidimus, šoka trijų–keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius. ➤ Šoka spontaniškai kurdamas trijų–keturių natūralių judesių seką. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštas paprastasis, stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penkių–šešių natūralių judesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius. ➤ Šoka improvizuotai kurdamas penkių šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus). 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlių), paprastųjų ir bėgamųjų (paprastasis bėgamasis, aukštas bėgamasis, liaunas, smulkus bėgamasis) žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius. ➤ Šoka improvizuotai kurdamas septynių–aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreiškdamas erdvės (aukštai – žemai) ir laiko (greitai – lėtai) elementus. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaisdamas šokamuosius žaidimus, šokdamas ratelius, natūralių judesių autorinius šokius savitai reiškia nuotaikas. ➤ Kuria natūralių judesių trumpą šokį, reaguodamas į muziką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreiškdamas šokio elementus (erdvę, laiką ir energiją).

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

<p>Ankstyvasis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaidžia muzikinius žaidimus. ➤ Išreiškia save judesiu, identifikuojasi su ratelių ir šokių veikėjais - šoka kaip „meškutė, „kiškiukas“ ir pan. ➤ Šoka panaudodamas laisvą judesį. ➤ Šoka rateliu aplink orientacinę žaisliuką. 	<p>Ikimokyklinis amžius</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Šoka pavieniui, poroje, ratelyje. ➤ Šoka sukamuosius ratelius, pvz., „Pučia vėjas“, „Aviža prašė“ ir kt. ➤ Šoka panaudodamas pristatomą žingsnelį, apsisukimo elementus ir pan.. ➤ Kuria „savo šokį“. ➤ Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, pvz., „Šiaudų batai“, „Žvirbli žvirbli“, „Skrido uodas“, „Aguonėlė“ ir kt. ➤ Kartu su auklėtoja veikdamas sugalvoja, improvizuotai sujungia judesius perteikdamas trumpą istoriją, pvz., gėlės gyvenimas nuo sėklos (guli susiritęs, klūpi užsidengęs rankomis galvą), daigo (suglaudęs delnus rankas kelia aukšty), iki žiedo (atsistoja ir išskleidęs rankas į šonus sukasi) ir nuvytimo (leidžia rankas per šoną, pasilenkia ir vėl atsiklaupia).
--	---

Žaidinimai, vaidyba

Vaiko pasiekimai

1,5 – 3 m.	3-4 m.	4-5 m.	5-6 m.	Brandiesiems
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaidžiant sūpavimo, kykavimo, jodinimo, kutenimo, pirštukų žaidimus bei žaidinimus mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. ➤ Įvairius jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais (pamojuoja, apkabina). ➤ Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. ➤ Muzikiniuose rateliuose 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. ➤ Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja. ➤ Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėjų vaizduojančius 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas. ➤ Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. ➤ Susikuria išsistą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. ➤ Muzikiniuose 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocienes būsenas. ➤ Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. ➤ Žaisdamas muzikinius 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką, pasiūlytą meninę ar ugdomąją situaciją, bendradarbiauja su kitu vaidinimo veikėju. ➤ Improvizuoja dialogą, nuoseklią veiksmų seką, laisvai, su pasitikėjimu atskleidžia veikėjų norus, emocienes būsenas. ➤ Naudoja charakteringas

judesiais, veiksmis vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaime kilusias emocijas.	judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas.	žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3–4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką.	žaidimus ir ratelius perteikia veikėjo mintis, emocijas.	balso intonacijas, judesius, aprangos detales, prireikus – menamus ar tikrus reikmenis, dekoracijas. Žaidžia muzikinius žaidimus ir ratelius, vaizduodamas veikėjų bendravimo sceneles.
---	--	---	--	---

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

Ankstyvasis amžius

- Noriai žaidžia žaidinimus: „Mylu mylu spust“, „Lygus kelias“, „Juojo juojo į turgieli“, „Katutės“ ir kt.
- Imituoja judesiais įvairius personažus – gyvūnus (‘‘Miau katytį’’, ‘‘Tapu tapu į darželį’’; ‘‘Pelytė’’, ‘‘Raina katytė miega’’).
- Persirengia įvairiais veikėjais: dedasi kepures, karūnas, apsiaustus, panaudoja įvairius aprangos elementus;
- Žaidžia pirštinių teatro lėlėmis;
- Žaidžia žaidimą ‘‘Atspėk kas aš?’’;
- Pritaiko balsu tembrą pasirinktam personažui;
- Siužetiniame vaidinime paskatintas pritaiko garsinius daiktus, muzikinius instrumentus;
- Mėgdžioja auklėtojos, draugų vaidybinius veiksmus;
- Dalyvauja siužetiniuose Kalėdų muzikiniuose spektakliukuose.

Ikimokyklinis amžius

- Žaidžia –vaidina trumputes sceneles pagal literatūrinius, muzikinius, istorinius siužetus.
- Vaizduoja ‘‘gėlę’’: suglamžo skarelę, palengva atgniaužia delniukus, stebi kaip tarsi gėlės žiedas skleidžiasi skarelė, pauosto ir ‘‘gėlės kvapą’’ perteikia emocijomis;
- Žaidžia stalo teatrą.
- Išbando save šešėlių teatre.
- Kuria veiksmų siužetą iš ‘‘čia ir dabar’’ pasigamintų ar aplinkoje rastų daiktų;
- Kuria spektakliukus draugams.
- Vaidina panaudodamas pirštukines ir pirštines lėles.
- Vaidindamas sukuria savo išgalvotą pasaką, istoriją.
- Vaidina pasakėles be garso – emocijas perteikdamas kūno judesiais ir veido mimikų išraiška.
- Lankosi socialinių partnerių spektakliuose (Sedos V. Mačernio gimnazijoje, Kultūros centre, miestelio bibliotekoje ir kt.)

Vizualinė raiška

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandesniems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja. ➤ Džiaugiasi (šūkčioja, krykštauja, mojuoja rankomis) dailės priemonės (tirštų dažų, minkštos tešlos) paliekamu pėdsaku ir patiriamais jutimais, siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį. ➤ Tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones intuityviai atranda skirtingus veikimo jomis būdus (brauko pirštais, varvina dažus, maigo tešlą). ➤ Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. ➤ Bando ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. ➤ Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta“. ➤ Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika. ➤ Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. ➤ Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. ➤ Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino. ➤ Kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris procese gali kisti. ➤ Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, asambliažus, fotografuoja. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. ➤ Vaizdus papildoma grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). ➤ Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. ➤ Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus. ➤ Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Drąsiai įgyvendina savo kūrybinius sumanymus. ➤ Numato galimą sumanymo realizavimo seką bei rezultatą. ➤ Įvairiai varijuodamas spalvų, linijų bei formų junginiais ir deriniais, išryškindamas detales pasakoja apie patirtus išgyvenimus, matytus objektus, įsivaizduojamus įvykius, istorijas. ➤ Kurdamas bendrus darbus bando derinti savo sumanymus ir veiksmus su kitais. ➤ Kūrybiškai panaudoja tradicines ir netradicines medžiagas, priemones, technikas sumanymui įgyvendinti.

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas. 			
<i>Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės</i>				
<p><i>Ankstyvasis amžius</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Eksperimentuoja individualiai ant atskiro didelio formato popieriaus lapo: piešia pieštukais, tušinukais, kreidelėmis, tapo gvašu, akvarele. ➤ Eksperimentuoja tapymą kempine, vilnos kamuoliuku, skirtu spaudams dėti. ➤ Štampuoja piršteliu, teptuku, štapukais. ➤ Daro plaštakos antspaudus. ➤ Piešia pagaliuku ant smėlio, sniego. ➤ Kreida ant lentos, asfalto. ➤ Tapo ant medžio lapų. ➤ Lipdo plastilinu iš vieno gabalo (suka rutulį, kočioja tiesiais judesiais). ➤ Kuria teminius paveikslus ant tapeto juostos. ➤ Eksperimentuoja išbandydamas taškymo būdus. ➤ Kartu su auklėtoja organizuoja miniatiūrų parodėles. ➤ Štampuoja įvairios faktūros daiktais. 	<p><i>Ikimokyklinis amžius</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Piešia įvairia technika: gvašu, akvarele, anglimi, spalvotais pieštukais, vaškinėmis kreidelėmis. ➤ Su pažindinami ir piešia žemaičių krašto senus rakandus, klumpes. ➤ Piešia linijas ant smėlio, sniege. ➤ Piešimas lauke. ➤ Eksperimentuoja maišydami spalvas ir atranda naujus atspalvius. ➤ Tapo draugų, mamų portretus, gamtos vaizdus, įvairius veiksmo siužetus ir pan.. ➤ Tapo ant netradicinių paviršių: senų batų, audinio, stiklo ir pan.. ➤ Derina kelias dailės raiškos technikas viename darbe. ➤ Ornamentuoja, sistemingai kartodamas elementus. ➤ Gamina šventines dekoracijas. ➤ Organizuoja fotografijų parodėles. ➤ Kuria meninius rėmelius savo darbams. ➤ Tapo vitražus. ➤ Piešia išbandydamas žvakės panaudojimo galimybes. ➤ Dalyvauja dailės darbų parodose, projektuose, akcijose kurias organizuoja įstaigos pedagogai ir kiti socialiniai partneriai. ➤ Kuria koliažą ant kartono gabalo klijuodamas audinio, tapetų, laikraščio skiauteles. Tarpus papildo tapydami, piešdami flomasteriu. ➤ Kuria siužetus, ornamentus iš laisvų bei pagal kontūrą iškirptų, išplėšytų iš popieriaus geometrinių formų, gėlių, lapelių, eglučių ir kt. ➤ Karpo, lanksto, pina, audžia iš popieriaus juostelių, šiaudelių ir kt. ➤ Kuria asambliažus, erdvinius- plastinius paveikslus iš įvairiausių daiktų, jų dalių (žaisliukų, smulkių buitinių daiktų, kamštelėlių, vielučių, sulankstytų iš popieriaus 			

	<p>figūrėlių ir kt.) ant įrėmintos plokštumos arba kabančioje paverstoje plokščioje dėžutėje, papildo sumanymą tapydamas, nupiešdamas papildomų detalių.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Konstruoja erdvines figūras iš popieriaus, papjė mašė, gamtinių medžiagų, antrinių žaliavų (buteliukų, dėžučių). ➤ Piešdamas kuria fantastines istorijas.
--	---

Estetinis suvokimas

Vertybinė nuostata. Domisi, gėrissi, grožissi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.

Vaiko pasiekimai

<i>1,5 – 3 m.</i>	<i>3-4 m.</i>	<i>4-5 m.</i>	<i>5-6 m.</i>	<i>Brandesniems</i>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Susidomi, trumpam sutelkia dėmesį bei rodo pasitenkinimą (krykštauja, siekia paliesti rankomis), kai yra emociškai kalbinamas suaugusiojo, kai mato ryškius, gražių formų daiktus, spalvingus paveikslėlius, žaislus, girdi ritmiškus muzikos ir kitus garsus, mato šokio judesius. ➤ Skirtingai reaguoja girdėdamas besikeičiančių intonacijų suaugusiojo kalbinimą, muzikos 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. ➤ Skirtingai reaguoja (ramiai ar emociškai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką. ➤ Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėrašį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrissi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožissi gamtos spalvomis, formomis, garsais. ➤ Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). ➤ Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrissi ir grožissi savo menine kūryba. ➤ Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu. ➤ Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nori matyti ir kurti grožį aplinkoje, kūrybinėje ir kasdienėje veikloje. ➤ Atpažįsta ir pasakoja apie muzikoje, šokyje, vaidinime, vizualiajame mene vaizduojamus gamtos, aplinkos, žmonių gyvenimo įvykius, objektus. ➤ Išsako samprotavimus apie muzikos, vaidinimo, šokio, dailės, tautodailės kūrinių siužetą, vaizduojamų įvykių kaitą, veikėjams būdingus bruožus, kilusius vaizdinius, potyrius. ➤ Pastebi, kas gražu, ir stengiasi tai panaudoti savo meninėje raiškoje.

<p>garsus, matydamas gražius gamtos bei aplinkos daiktus ar vaizdus, spalvingas knygečių iliustracijas, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius.</p> <p>➤ Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka.</p>	<p>kūrinių, knygečių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales.</p> <p>➤ Reaguoja į kitų nuomonę.</p>	<p>vaidindamas, piešdamas.</p> <p>➤ Dalijasi įspūdziais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo.</p> <p>➤ Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinių, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus.</p>	<p>dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius.</p> <p>➤ Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė.</p>	<p>➤ Pasakoja, aiškina, ką pats sukūrė, kaip kūrė.</p> <p>➤ Pasako, kurių kūrinių malonu klausyti ir žiūrėti, o kurių nesinori klausyti, nemalonu žiūrėti.</p> <p>➤ Reiškia savo nuomonę, kodėl gražu.</p> <p>➤ Domisi kitų kūrybinėmis idėjomis, sumanymais, geranoriškai juos komentuoja.</p>
--	---	--	--	---

Vaiko veiksenų pavyzdžiai ir ugdymo gairės

<p><i>Ankstyvasis amžius</i></p> <p>➤ Vaikas susipažįsta ir išbando įvairias dailės medžiagas ir priemones, klausosi nuotaikingų, liūdnu, vokalinių, instrumentinių muzikos kūrinių ir atitinkamai į juos reaguoja.</p> <p>➤ Klausosi sekamų pasakų, skaitomų eiliuotų kūrinių, apsakymų, gamtos garsų, imituoja juos.</p> <p>➤ Kabina savo meninį darbelį grupės rūbinėje, jį komentuoja.</p> <p>➤ Susipažįsta kas yra teatras, kad jame viskas vyksta ne iš tikrųjų.</p> <p>➤ Žiūri lėlių ir dramos vaidinimus, klausosi jų įrašų.</p> <p>➤ Pasakoja apie savo ir kitų piešinį, aplinkoje pamatytus paveikslus ar knygečių iliustracijas.</p> <p>➤ Vaikas domisi, stebi, kalba apie įvairius tautodailės kūrinius, taikomosios dailės dirbinius,</p>	<p><i>Ikimokyklinis amžius</i></p> <p>➤ Dalyvauja įstaigoje organizuojamuose renginiuose (Kalėdos, Vaikų-tėvų-senelių vakaronėse, Adventas, Užgavėnės ir kt.), muzikos mokyklų ugdytinių koncertuose, Sedos etnografinio ansamblio „Rimolioka“ koncertuose bei mokosi iš jų.</p> <p>➤ Piešia ir emociškai komentuoja savo piešinius.</p> <p>➤ Varto liaudies meno knygas, apžiūri tautodailės darbus juos aptaria.</p> <p>➤ Sutelkdamas žvilgsnį pastebi ir emociškai reaguoja į kai kurias meno kūrinių, gamtos (ypač augalų, gėlių), buities daiktų, bendraamžių elgesio, šventiškai pasipuošusios grupės, gatvės, namų estetiškes savybes, sako: „Graži gėlytė. Gražiai šuniukas šokinėja. Duok kitą gražią knygutę, kur groja.“</p> <p>➤ Apžiūrėdamas meno kūrinius kalba apie savo ir kitų darbelius, kodėl patinka, kuris gražesnis, kuris linksmiausias, kokių spalvų ar formų, ką norėtų dar pamatyti, išgirsti, kodėl.</p> <p>➤ Vaikai įsitraukia į pokalbius apie spalvas paletėje, kurios spalvos jiems atrodo linksmos arba liūdnos, tyrinėja spalvų maišymo efektus.</p> <p>➤ Pasako savo nuomonę apie savo ir kitų išorės grožį, apie gražų ir negražų</p>
---	---

<p>profesionaliosios dailės kūriniais.</p> <p>➤ Dalyvauja muzikinėje veikloje ir darželyje vykstančiuose renginiuose.</p>	<p>bendraamžių poelgi.</p> <p>➤ Mokosi suprasti ir atskleisti muzikos ar dailės kūrinio grožį.</p> <p>➤ Vaikai vaidina muzikantus, šokėjus, dainininkus, vaizduoja, kad jie yra scenoje, dainuoja su mikrofonu ar groja muzikos instrumentu.</p> <p>➤ Nusako pasakų, vaidinimų veikėjų balsų intonacijas (pvz., „Lapė labai plonai kalbėjo, o meška – labai storai.“) ir jas pakartoja žaidimuose.</p> <p>➤ Su dideliu susidomėjimu dalyvauja kūrybos procese, kartu su tautodailininke, paaiškina apie velykinio kiaušinio marginimo procesą.</p> <p>➤ Ornamentais išgražina „drabužius“.</p> <p>➤ Domisi muzika ir jos išraiškos priemonėmis. Aptaria turinį, nuotaiką ir muzikos instrumentų tembrus.</p> <p>➤ Diskusija: Kuo skiriasi fotografija, dailės kūrinys, kinas?</p> <p>➤ Lankose parodose, klausosi koncertų, žiūri vaidinimus, lankosi miestelio šventėse, mugėse, cirke ir kitur juos aktyviai aptarinėja.</p> <p>➤ Dalyvauja ir stebi vaikų darbų parodas, jas aptarinėja.</p> <p>➤ Džiaugiasi estetinė grupės aplinka, saugo ir puoselėja gamtos grožį, noriai tvarko ir puošia grupės aplinką.</p> <p>➤ Grožisi gamta, aplinkos daiktais, reiškiniiais bei kasdienio gyvenimo estetinėmis ypatybėmis (pvz. ryškios žvaigždės, gražiai apipaišyta mašina, sidabrinis šerkšnas ir kt.). Kalba ką jis pats pakeistų aplinkoje, kad būtų gražiau.</p>
---	--

V. UGDYMO METODAI IR PRIEMONĖS

Ugdymo metodai

Ugdymas yra dvipusis procesas, jame ugdymo metodai apima tarpusavyje susijusią pedagogo ir vaiko veiklą. Pagrindinis vaikų gebėjimų ugdymo(si) metodas – žaidimas. Todėl kiekvienas pedagogas ieško tokių darbo metodų ir būdų, kurie geriausiai padėtų siekti užsibrėžtų tikslų ir uždavinių. Taikomi tokie metodai, kurie padėtų atsiskleisti kiekvieno vaiko individualumui bei kūrybinėms galioms, kurie turėtų vaikams patrauklių žaidybinių elementų bei skatintų vaikų praktinių įgūdžių formavimą(si).

Darželyje dirbama tokiais ugdymo metodais, kuriais siekiama:

- Sudaryti palankiausias sąlygas vaikui atsiskleisti ir tobulėti.
- Kurti stimuliuojančią aplinką ir bendravimą.
- Vaiko ugdymą susieti su natūralia aplinka, gamta.
- Skatinta daryti atradimus ir ieškoti sprendimų.
- Skatina mąstyti ir kaupti patirtį, tenkinant individualius vaiko poreikius.
- Remtis vaiko gyvenimiška patirtimi – žaidimu, kuriame vaikas suvokia ir atkuria aplinkinį pasaulį.

Žaidybinis metodas – skatinantis vaikų teigiamas emocijas, padedantis formuoti socialiniams įgūdžiams, natūraliu būdu sukcentruoti dėmesį į ugdomąją veiklą.

Vaizdinis metodas – nukreiptas į vaizdinių formavimą apie vaikus supančio pasaulio objektus ir reiškinius.

Praktinis metodas, kurio pagalba vaikams padedama per veiklą pažinti ir suprasti juos supančią aplinką.

Žodinis metodas (pasakojimas, diskusija, pokalbis) suteikiantys galimybę perduoti informaciją.

Kūrybinis metodas, sudarantis sąlygas vaikams kelti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų.

Aktyvieji ugdymo būdai

Ugdomoji veikla organizuojama, naudojant šiuos ugdymo būdus:

- **Ryto ratas** – pradedamas linksmu pasisveikinimu, mįsle, dainele, vaikai dalinasi namų naujienomis, savaitgalių įspūdžiais, aptaria ką turi nuveikti per dieną ir pažymi dienos ritmo kalendoriuje.
- **Taisyklės** – kuriamos kartu su vaikais, būtinas nuoseklumas, gerai apgalvotos – kas leidžiama, kas draudžiama. Taisyklės gali būti papildomos, keičiamos, informuojami tėvai.

- **Projektas** – suteikia galimybes vaikui laisvai reikšti savo mintis, aktyviai dalyvauti renkantis temą, priimti sprendimus, susirasti bendraminčių ir įgyti pasitikėjimo savo jėgomis.
- **Grupinis darbas** – vaikai veikia mažomis grupelėmis, patys renkasi žaidimo, veiklos būdą. Auklėtoja stebi iš šalies, kai ko paklausia. Auklėtojos pareiga – suteikti galimybę tyrinėti, kurti, tobulėti, įveikti visus sunkumus.
- **Inscenizavimas** – jo metu vaikams siūloma įsivaizduoti ir įsijausti į kurį nors veikėją, suvaidinti veikėjo poelgius įvairiose situacijose. Ugdytiniai mokosi laisvai reikšti savo mintis, jausmus, išsakyti savo nuomonę, patirti kūrybinio proceso sunkumus ir džiaugsmą.
- **Stebėjimai** – ugdo vaikų pastabumą, leidžiantį jam orientuotis, suvokti gamtos spalvų įvairumą. Skatinamas vaikų natūralus smalsumas, stebint gyvąją gamtą, ugdoma meilė jai supančiam pasauliui.

Ugdomoji aplinka

Palanki edukacinė aplinka sudaro prielaidas darniai, visapusiškai vaiko raidai, todėl darželyje kuriama tokia aplinka, kuri optimaliai tenkintų pažintinę, kalbinę, socialinę, emocinę, fizinę vaiko brandą; būtų estetiška, patraukli, saugi, kupina spalvų, faktūrų, vizualinių dimensių ir perspektyvų, laiduotų vaiko↔vaiko, vaiko↔suaugusiojo bendravimą ir bendradarbiavimą.

➤ **Edukacinė darželio aplinka**

Darželio bendrosios patalpos maksimaliai išnaudojamos vaiko ugdymui (si), kultūros puoselėjimui, įvairioms parodoms rengti, estetiniam visų bendruomenės narių ugdymui, bendruomenės, miesto ir šalies gyvenimui atspindėti, informavimui apie įstaigos veiklą, jos savitumą. Tiek bendrosios, tiek grupių aplinkos atitinka higienos ir saugos reikalavimus, estetiškos, neperkrautos, įrengtos taip, kad patrauktų vaikų dėmesį ir kartu kviestų užsiimti specifine veikla (piešti, lipdyti, laiptoti, dėlioti, rūšiuoti, žaisti ir kt.).

➤ **Grupių edukacinės aplinkos**

Ugdomoji aplinka priklauso vaikams ir atspindi jų pomėgius ir interesus. *Grupės aplinka* sudaro būtiną erdvę vaiko kūrybai ir saviraiškai. Auklėtojos ugdomajai aplinkai sukurti parenka tokias priemones, kurios žadina vaikų protinį, fizinį ir emocinį aktyvumą, skatina gebėjimą analizuoti ir apibendrinti, ieškoti sprendimų. Visos priemonės yra atvirose lentynose, edukaciniuose kampeliuose, vaikams matomos ir lengvai prieinamos. Vaikai turi galimybę kurti iš aplinkoje esančių daiktų ir priemonių. Tai padeda ugdyti vaikų bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžiams.

Ne mažiau svarbesnis ugdomosios aplinkos kūrimo kriterijus yra *psichologinis aplinkos saugumas*, kuris reiškia, kad ikimokyklinėje grupėje:

- Vaikas jaučia, kad jis čia yra laukiamas.
- Kad juo rūpinamasi, kad jis yra gerbiamas, saugus.
- Aplinka patogi, nekelianti baimės ir nerimo.
- Aplinka – didinanti vaiko pasitikėjimą savimi.
- Vaiko klaidos ar nesėkmingi bandymai priimami kaip natūralūs dalykai.

Grupėje, salėje ir lauke tenkinami *judėjimo poreikiai*. Judesiai skatina vaikų motorikos vystymąsi, stiprina sveikatą, stimuliuoja organizmo augimą, gerina protinį darbingumą. Vaikai įpranta sistemingai mankštinti kūną, patiria fizinių pratimų emocinį džiaugsmą.

➤ **Darželio lauko edukacinė aplinka**

Labai daug dėmesio darželyje skiriama ugdytinių fiziniam aktyvumui lauke, aplinkos pažinimui, tyrinėjimams. Čia įrengtos atskiros grupių žaidimų aikštelės, erdvė judėjimui, žaidimų įrenginiai. Kieme vykdomos akcijos, šventės, renginiai.

Visi sklype/teritorijoje esantys įrenginiai yra saugūs, t.y. patikimai pritvirtinti, išdėstyti saugiu atstumu, atitinka vaikų amžių ir ūgį, ugdymo poreikius. Lauke pastatyti nauji sportiniai kompleksai, kuriuose vaikai įvairiais metų laikais gali žaisti ir sportuoti.

Bendravimo su šeima formos

Tėvų ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas yra svarbus veiksnys, ne tik padedantis auklėtojams užmegzti emocinius ryšius su vaiku, bet ir ateityje galintis turėti įtakos vaiko mokymosi sėkmei bei vertybėms.

Kad šeimos ir darželio bendradarbiavimas būtų sėkmingas:

➤ **Pedagogas turi:**

- ✓ Pažinti ir nuolat tirti vaiko šeimą.
- ✓ Sistemingai nagrinėti šeimos ir mikro aplinkos poveikį vaiko asmenybei.
- ✓ Organizuoti bendrus darželio ir šeimos pedagoginius veiksmus vaikų auklėjimo ir ugdymo procese.
- ✓ Skatinti tėvus aktyviau dalyvauti įstaigos gyvenime.
- ✓ Pedagogiškai kviesti ir mokyti šeimą.

- Šeima turi:
  - ✓ Pasitikėti ugdymo įstaiga, grupės pedagogais.
  - ✓ Suprasti, kad bendradarbiavimas – tai darbas kartu, siekiant bendro tikslo.
  - ✓ Kad ji duoda vaikui tai, ko negali duoti jokia kita visuomeninė organizacija: šiltus emocinius santykius, saugumo jausmą.
  - ✓ Kad iš tėvų vaikas mokosi santykių su visuomene, priima papročius, dorovines vertybes, tautinius įsitikinimus.
- Pedagogas ir šeima turi:
  - ✓ Vadovautis pagrindiniu principu, kad viskas, kas daroma, daroma vaikų labui.
  - ✓ Pedagogai ir tėvai turi tapti ugdymo proceso partneriais, nes tėvai ir namų aplinka, veikia labiau negu darželis.

Bendravimo priemonės

- Bendravimas su šeima vaikui dar nepradėjus lankyti įstaigos.
- Grupių tėvų susirinkimai.
- Vaikų ugdymo(si) pažangos aptarimas individualių pokalbių metu (vaiko darbeliai, posakiai, stebėjimo išvados).
- Informacija skelbimų lentose, stenduose.
- Dalyvavimas grupės, darželio organizuojamuose renginiuose.
- Lankstinukai reprezentuojantys darželį, grupę, jos tradicijas, ypatumus.
- Tėvų švietimas: paskaitos, seminarai.
- Tėvų komitetų veikla, dalykiniai susirinkimai.
- Šeimos nariai lankosi grupėse (atvirų durų dienos).
- Bendravimas telefonu, internetu, elektroniniu paštu.

VI. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaikų ugdymosi pasiekimai – tai ugdymo procese įgyti vaikų gebėjimai, žinios ir supratimas, nuostatos, apie kuriuos sprendžiame iš vaikų veiklos ir jos rezultatų. Vaikų ugdymosi pažanga – tai vaikų pasiekimų ūgtelėjimas per tam tikrą laikotarpį.

Mokslo metų pradžioje su tėvais išsiaiškinami jų lūkesčiai dėl vaiko ugdymosi pasiekimų. Tėvai supažindinami su pasiekimų aprašu, kad jie geriau suprastų ko gali pasiekti įstaigoje ugdomas jų vaikas. Taip pat tėvai informuojami apie jau turimus vaiko pasiekimus (elektroniniame dienyne). Darželis

naudojasi elektoriniu dienynu „Mūsų darželis“, kuriame vaikas yra vertinamas pagal 18 ugdymosi pasiekimo sričių, tris kartus per metus (mokslo metų pradžioje, po pusmečio, mokslo metų pabaigoje). Vertinimo sistema remiasi LR Švietimo ir mokslo ministerijos „Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis“.

Kiekviena pasiekimų sritis vertinama pasiekimų žingsniais, juos atskleidžia ir ugdymo gairės. Pasiekimas fiksuojamas bet kuriuo metu, kai ikimokyklinio ugdymo auklėtojas pastebi naujai atsiradusį ar patobulėjusį vaiko gebėjimą, kurį įrodo keli jo veiklos ir jos rezultatų pavyzdžiai. Šiuo atveju pasiekimų stebėjimo ir vertinimo procesas yra natūralus, nuolat gaunama informacija apie vaikų ugdymosi rezultatus, tikslingiau planuojama tolesnė veikla.

Darželyje taip taikomas ir neformalus vertinimas – tai visi neformalūs vertinimo būdai, kuriuos kuria pats pedagogas. Šių vertinimų tikslas – siekti teisingo ir ugdymo požiūriu naudingesnio vaiko gebėjimų įvertinimo.

Neformalaus vertinimo būdai:

- aplankų metodas;
- pokalbiai, „Minčių lietus“, vaikų komentarai;
- susirašinėjimas su tėvais, pateikiant tėvams informaciją;
- mini dienoraščiai;
- pedagogų skirtos užduotys namuose visai šeimai;
- vaikų darbų parodėlės;
- nuotraukų albumai;
- vaizdo, garso medžiaga, kurioje atsispindi vaiko kasdienybė ir šventės.

Apie ikimokyklinio ugdymo auklėtojo pastebėtus vaikų ką tik įgytus pasiekimus tėvai gali būti informuojami nuolat, atvedus ar pasiimant vaiką. Informacijos apie vaiką tėvai gauna elektroninėmis informacinėmis priemonėmis (naudojant elektroninį dienyną, elektroninį paštą, grupes Facebook’ e ir kt.).

VII. NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Adaškevičienė A. (1996) *Judėjimo džiaugsmas*. Lietuvos ikimokyklinukų fizinio aktyvumo optimizavimo programa – Vilnius.
2. Aytüre-Scheele Z. (1998) *Origamis*. Kaunas: „Vaiga“
3. Bédard N. (2009) *Vaikų piešiniai. Kaip juos suprasti*. Vilnius: UAB „Baltos lankos“.
4. Brochmann I. (2007) *Vaikų piešinių paslaptys*. Vilnius: Presvika.
5. Bukaitis J., Petrošienė L. (2009) *Valerijos Mizinienės tautosakos rinktinė*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
6. Dodge A.T., Colker L.J., Heroman C. (2002) *Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas*. Vilnius: Presvika.
7. Germanienė G. V. (1997) *Senovinis kalendorius*. Vilnius: Leidybos centras.
8. Grinevičienė N. (2002) *Vaikystės žaidimai*. Kaunas.
9. Hansen K. A., Kaufmann R. K., Saifer S. (1997) *Ugdymas ir demokratijos kultūra*.
10. *Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas* // Valstybės žinios, 2011, Nr. 71-3448.
11. Juodaitytė A. (2003) *Socializacija ir ugdymas vaikystėje*. Vilnius: UAB "Petro ofsetas".
12. Lauko ugdomosios aplinkos Šiaulių ikimokyklinio ugdymo įstaigose: atvejo analizė (2012) Prieiga per internetą:
<http://www.su.lt/bylos/mokslo_leidiniai/jmd/2012_4_37/burskaitiene_vilkonis_galkauskiene.pdf>
13. Lebedeva L. (2013). *Dailės terapija: teorija ir praktika*. Kaunas: UAB Žmogaus psichologijos studija.
14. Lietuvos higienos norma HN 75:2010 „*Įstaiga, vykdanči ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programą, bendrieji sveikatos saugos reikalavimai*“ // Valstybės žinios, 2010, Nr. 50-2454.
15. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2014) *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas*.
16. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija (2015) „*Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos*“
17. *Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas* // Valstybės žinios, 1991, Nr. 23-593; 2011, Nr.: 38-1804.

18. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas (2011) Prieiga per internetą:
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395105&p_query=&p_tr2=
19. Marder L. (2010). *Spalvotas pasaulis*. Vilnius: Previska.
20. *Mažeikių r. Sedos darželio 2014-2016 m. strateginis planas*. Seda, 2014.
21. *Mažeikių r. Sedos darželio 2016 m. veiklos planas*. Seda, 2016.
22. *Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti*. Vilnius, 2006.
23. Monkevičienė O. (1995) *Vėrinėlis. Knyga auklėtojai I dalis*. Vilnius.
24. Monkevičienė O. (1995) *Vėrinėlis. Knyga auklėtojai II dalis*. Vilnius.
25. Monkevičienė O. ir kt. (1993) *Vaikų darželių programa. Vėrinėlis*. Vilnius.
26. Owczarek S. (2005). *Ikimokyklinuko gimnastika*. Kaunas: Šviesa.
27. Paramos vaikams centras (2012). *Aukime kartu – esminiai sėkmingos tėvystės veiksniai ir komponentai*. Vilnius: UAB „Petro Ofsetas“.
28. Pradella R. ir Türk H. (2009) *Didžioji vaikų piešimo mokyklėlė*. Vilnius: Alma litera.
29. *Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa*. Kaunas: Šviesa, 2014.
30. *Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa // Valstybės žinios, 2007, Nr. 19-740*.
31. Schwake S. (2012). *Meno laboratorija vaikams*. Leidykla: Kitos knygos.
32. Šuman G. (1975) *Pasidarykite patys*. Vilnius: Vaga.
33. Tėvų ir auklėtojų bendravimas gali lemti vaiko pažymius (2011) Prieiga per internetą:
<http://www.mususeima.lt/lt/straipsniai/auginame_vaikus/auklejame_vaikus/dr_austeja_landsbergiene_tevu_ir_aukleteju_bendravimas_gali_lemti_vaiko_pazymius/>
34. *Vaiko gerovės koncepcija*. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 23 d. nutarimo Nr. IX – 1569 priedėlis.
35. *Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija // Valstybės žinios, 2013-12-30, Nr. 140-7095*.
36. Watt F. (2012) *365 popieriaus darbeliai*. Vilnius: Alma litera.